TÜRK SOLU

17 Aralık
1968

Sayı: 57
125 Krş.

TİP'TE ÇAĞRI VAR İLKE YOK!

Osmanlı feodal devleti devrim ve karşı-devrim
Muzaffer ERDOST

●

Üçüncü Dünya Efsanesi
Kwame NKRUMAH

●

Aybar ve tezleri
Demir ÖZLÜ

Türkiye Sosyalizmi ve...

Sâlim Ulu Milâs

İsveç'te bir grup Türk devrimcisi tarafından yayınlanmakta olan «Belleten» dergisi, Sâlim Ulu Milâs'ın «Bilinmeyen Sosyalizm ve Günün Gerçek'eri» başlıklı önem'i bir yazısını yayınladı. Sosyalist eylemin bugünkü sorunlarını inceleyen yazının «Türkiye sosyalizmi ve...» bölümünü, okuyucularımıza sunuyoruz.

Amerikanofil komprador hükümetlerin saptadığı oyun kurallarına bu denli bağlı kalınıp Türkiyemizin gerçek'erinden bu denli uzak yöntemlere sapılırsa bilerek gözden kaçan bazı noktalar olacaktır elbet. Türkiye sosyalizmi konusunda lâf eden bir grup unuttukları ile hiç bilmediklerinin karması bir sosyalizmin kitabını yazmakla meşgul bu sıra'ar. Unutulan Türkiye demokrasisi.

27 Mayıs'ın getirdiği bazı özgürlüklerin ve demokratik kurumların ilerici nitelikleri̇nden söz etmek ve bunların savunmasını yapmak başka, bunlarla yetinip «milli demokratik devrim»i atlayarak antiemperyalist savaştan ve sosyalizmden söz etmek başka şeydir. Hele hele «sosyal demokrasi»yi cicili bicili süsleyip «Türkiye sosyalizmi» diye yutturmaya kalkışmak çok daha başka.

Hakların verilmeyip alındığı kuralının geçerli olduğu kapitalist düzende, hakkının ne olduğu ve neyin alınacağı bilinmezse sosyalizm adına da o'sa verilecek savaş savaş olmaktan çıkar.

Bugün hâlâ en yakın davamız, en yakın sorunumuz, «milli bir cephe» ve bu yoldan giderek «demokratik devrim» dir. Son gelişmeler gösteriyor ki, bu yolda tavizcilik, bizi devrimci sosyalist yoldan uzaklaştırmakta, oportünistlerin sandık oyunlarına kurban etmektedir. Bugüne değin gerçek devrimcilerle oportünistler arasında sürüp giden çatışmalardan hakim sınıfların yararlandıkları ortadadır. Genç sosyalistlerin yolunu bulmalarından, tam bilinçlenip devrimci safta yerlerini almalarında pek az kişinin emeği geçmiştir. Uzun bir süredir seçimle mi yoksa başka yo'dan mı iktidara gelineceği, anti - emperyalist savaşta kimin önderlik edeceği, anti-emperyalist savaşla birlikte sosyalist savaşın doğru bir yol olup olmadığı, milli demokratik devrimin zorunlu bir aşama olup olmadığı, eğer bu zorunlu ise, hangi güçlerin bu devrimde yer'erinin olacağı, sosyalist aşamada Türkiye sosyalizminin hangi ölçülerde bilimsel sosyalizm olacağı vada olmayacağı vb. tartışıldı. Oportünistler bu tartışma ortamından yararlanmaya kalkıştılar. Kâh sırt sıvazlayarak, kâh koşullardan yakınarak gerçek devrimci güç'eri oyalamayı, onların oylarından yararlanmayı denedile. Onların sosyalizm konusunda tek ölçülerinin «oy sayısı» olduğunu bildiğimize göre yine de yanıldıklarını kestirmek güç değildir. Gerçek sosyalist devrimci bir siyasi örgütün bulunmadığı ortamda geçici bir desteklemeyle uzun vadede kâr'ı mı yoksa zararlı mı çıkılacağını zaman gösterecek.

Optimist'ler olarak adlandırabileceğimiz bir grup devrimci ise umutla «mevcut siyasi örgütün içinde bulunulan koşullar ve ortamda, daha fazlasını yapamıyacağını, er ya da geç bu örgütün gerçek devrimci bünyeye dönüşeceğini savundular. Fazla iyimser bulduğumuz bu grubun, son olaylardan sonra ayni görüşü savunacağını sanmıyoruz.

Antiemperya'ist savaşta önderlik sorunu, çocukların evcilik oyunlarında kullandıkları deyimlerle sulandırıldı. Sen elebaşı olacan, ben olacam, denildi duruldu. Bizce önderlik onu hak ederek e de edilirse değerl'dir. Ayni şekilde söz gelimi antiemperyalist savaş veriyorum, benim önderliğim altında olmak şartıyla buyur katıl, demekle bir CHP li ilerici genci kendi saflarımıza çağırabilir miyiz? O bir sosyalist olmayıp sadece anti emperyalist, Atatürkçü o'amaz mı? Ve olabilirse ilerici değil midir bu genç? Antiemperyalist savaşın başarıya ulaşması bir grup ilericinin davası mıdır? Bir nükleer savaş halinde bir çırpıda ölecek olan yalnız bu bir avuç insan mıdır? Öyleyse konuyu neden özü açısından ele almıyor da şekil üzerinde duruyoruz?

Anti emperyalist savaş'a birlikte sosyalist savaş deyiminin özündeki tutarsızlıklara yukarıda değinmiştik; yenileyelim. Buğdayından yeryağına değin tüm önemli ihtiyaçlarıy la dışa bağlı bir Türkiyede, daha doğrusu dışardan yönetilen bir Türkiye dış bağlardan arınmadıkça, hiç olmazsa bu dış etkiler bir dereceye kadar azaltılamadıkça, hangi sosyalist savaştan söz edebi'iriz? Sonra az çok bilinçlenmiş uyanmış sıradan vatandaş bile iktidara nasıl gelineceğini ahkâm kesen stratejyenlerden çok daha iyi bilmiyor mu sanıyorsunuz? Hâkim sınıfların hangi koşullarda nasıl canavarlaşıp iktidarı elden kaçırmamanın yollarını aradık'arını tarih göstermiyor mu? E, nasıl olur da biz genel kuralların dışında kalırız? Bizdeki burjuvazi çok daha insaflı, insancıl mıdır, yoksa da biz bunu bilmiyoruz? Yok canım. Buna inanmak, hakim sınıfların iktidarı hediye edeceklerine inanmak... Hadi canım sende...

Oportünistlerin yağlayıp bal'adıkları «Türkiye sosyalizmi» nin nemenem bir şey olduğu son günler bütün açıklığıyla ortaya çıkmış oldu. «Social reform or revolution» diye orta çıkıp, «Rosa Lüxemburg» yada Liebknecht-Bebel ikilisinin adlarını kullanarak kahraman'ık gösterisi yapmaya çalışmak ve sonra dönüşümcülükte karar kılmak... Uzun süredir gerçek devrimci sosyalist literatürün eskidiği lâfını geveleyenler artık baklayı ağızdan çıkarmışlardır. Bundan böyle devrimci güçler daha fazla bekleyip, «sosyal demokrat»'ların aldatmaca'arıyla avunamazlar. Harekete geçme zamanı gelmiştir.

«Kuruluşundan bu yana ne olduğu çok açık olarak bilinen bir siyasi örgütün daha iyisi yoktur diyerek desteklenmesi onun yaşaması için elbirliğiyle savaş verilerek bugünlere gelindi.» Artık o yaşayacaktır; bundan hiç şüphemiz olmasın. Ama o'nun başkalarının yaşamasına ne den'i hak vereceğini ilerde göreceğiz. «Bu çevrelerde bu güne dek hâkim görüşün, «bizden iyisi olmadığına göre oylarını... seve... seve... bize verecekler» olduğunu çok iyi bilmekteyiz.

OKURLARA

* PTT ile abone olan okurlarımız posta makbuzlarının arkasına açık adreslerini ve hangi sayıdan itibaren abone olduklarını yazmayı lütfen unutmasınlar.

* **İkinci yılda eski makbuzlar tamamen hükümsüzdür. Bu makbuzlardan elinde olan varsa, bunları gazete adresine göndermelerini önemle rica ederiz.**

* Yeni yılda abone'er için 3 parçalı, sair gelirler için 2 parçalı makbuzlar kullanılmaktadır.

* **Hazırlanmakta olan Birinci Cilt (ilk 52 sayı) idarehanelerden alanlar için 50.— liradır. Taşradan istenirse posta masrafı aynı şeki'de ilâve edilir Ciltler hazır olduğu zaman hemen ödemeli olarak göndermemizi isteyen okurlarımız şimdiden sıraya girebilirler.**

başyazı

AKDENİZ KARADENİZ

Bugünün savaş gemilerinin donatıldığı nükleer başlıklı roketlerle, top namlu çapı sınırlamasını aşmadan, en büyük çaplı eski topların tahrip gücünün binlerce katını sağlamak mümkündü. Bu durumda Montreux'yü yorumlamak ve uygulamakla yetkili bulunan hükümetin, Antlaşmanın gerçek amacını gözönünde tutması gerekir.

Amerikan emperyalizminin Vietnam Millî Kurtuluş Cephesi kuvvetleri karşısında askerî yenilgisi bir yandan, emperyalizmin Orta Doğu'daki bir numaralı köprübaşı İsrail'in Arap milliyetçiliği akımını darbeleme ve ilerici Arap liderlerini iktidardan düşürme amacını güden saldırısı, sonucu, Akdeniz'de 6. Filoya karşı Sovyetler Birliğinin önemli sayıda savaş gemilerinin üslenmesi öte yandan, ve başka etkenler, Türkiye'nin de içinde bulunduğu Orta Doğu'yu, dünya ölçüsündeki Amerikan - Sovyet çelişkisinin düğümlendiği nokta haline getirmiştir.

Bölgemizin dünyanın en önemli petrol üretim merkezi oluşu, bu çelişkiyi körükleyen bir etkendir. Ancak, şunu gözden kaçırmamalıdır ki. Orta Doğunun petrolüne sahip çıkma konusunda çatışma, Amerika ve çıkar birliği durumunda bulunduğu İngiltere gibi gelişmiş sömürücü Batı ülkeleriyle, kendi ülkelerinin toprak altı zenginliklerine sahip çıkmak isteyen ve böylelikle ülkelerindeki derin yoksulluğa çare bulmak amacını güden Arap halkı arasında bir çatışmadır. Ve Sovyetler Birliği bu konuda Arap milliyetçilerini desteklemektedir. Bu durumda Arapların şu andaki milliyetçi anti-emperyalist politikalarına benzer bir politikayı bir zamanlar uygulamış olan, toprağındaki yabancı işletmeleri (Zonguldak kömür işletmesinden, Demir Yollarına kadar) devletleştirmiş olan Atatürk Türkiyesinin geleneklerine bağlı olanlar, elbette ki Arap milliyetçi akımını anlayışla değerlendirecekler ve kendi toprağının hem yeraltı hem yerüstü zenginliklerine sahip çıkanları yabancı sömürücüye karşı destekliyeceklerdir. Atatürkçü geleneğe bağlı biricik tutum budur. Böyle bir tutum, emperyalizmin uydusu, Ortaçağa lâyık Arap Şeyhlikleriyle mesafeli durmayı, İslâm Paktı vb. gibi Amerikan emperyalizminin oyunlarına karşı uyanık bulunmayı, ve yalnız komşu Arap halklarıyla değil, millî bağımsızlığı için savaşan bütün uluslarla dayanışmayı emreder. Hiç şüphe yok ki, Türkiyenin gerçek ulusal çıkarı Atatürk geleneğine uygun böyle bir dış politika çizgisini izlemektir.

Sömürülen dünya uluslarının millî kurtuluş hareketleri açısı, emperyalizmin sömürdüğü bir ülke olan Türkiye için biricik doğru açıdır. Biz milliciler olarak her uluslararası durumu bu açıdan değerlendirmekte yükümlüyüz. Türkiyenin imzasını taşıyan her uluslararası antlaşma bu açıdan yorumlanmalı, uygulanmalıdır.

Son günlerde yorumlanması ve uygulanması tartışmalara sebep olan Montreux antlaşması için de aynı şey doğrudur. Bilindiği gibi, antlaşma, henüz nükleer silâhların bulunmadığı bir dönemde yapılmıştır. Montreux antlaşması, o dönemin silâhlarını göz önünde tutarak, Karadeniz'de sahili olan ülkelerle, olmayan ülkeler arasında bir ayırım yapmıştır. Karadeniz'deki sahili olmayan ülkelerin savaş gemilerine ancak bazı sınırlamalara bağlı olmak şartıyla Boğazlardan geçme hakkı tanınmıştır. Elbette ki güdülen amaç tahrip gücü bakımından gemilerin taşıdıkları silâhların sınırlanmasıydı. Tekne büyüklüğü önemli değildi. Sözkonusu sınırlarımızda onun için o dönemdeki teknik gelişme gereği top namlu çapı kıstası kullanıldı. Bugünün savaş gemilerinin donatıldığı nükleer başlıklı roketlerle, top namlu çapı sınırlamasını aşmadan, en büyük çaplı eski topların tahrip gücünün binlerce katını sağlamak mümkündür. Bu durumda Montreux'yü yorumlamak ve uygulamakla yetkili bulunan hükümetin, Antlaşmanın gerçek amacını göz önünde tutması, nükleer silâhların ortaya çıkmasının, topların namlu çapı kıstasını artık eskimiş bir kıstas haline getirdiğini hesaba katması, ve Amerikalıları gücendirmek bahasına hiç de çıkarımızla bağdaşmayan sürtüşme durumlarına vesile vermemesi elbette ki en doğru davranıştır.

Türkiye, Amerikan askerî üsleriyle bir uçtan bir uca donanmış bulunduğu sürece, bağımsızlığımızla bağdaşmadığı resmi mercilerce bile teslim edilen, ve bir türlü yenilenmiyen ikili anlaşmalarla kıskıvrak bağlı durumumuz sürdükçe, nükleer savaşın ilk hedefinin Anadolu olacağını bilelim ve Atatürk'ün «Yurtta Sulh, Cihanda Sulh» sloganının tanımladığı haysiyetli, millî dış politikayı olanca gücümüzle savunalım.

olaylar •

Tekel maddelerne yapılacak zamlar ise dolaysız olarak emekçi halkımızın sırtına yüklenecektir. Ayrıca bu malların fiyatlarının yükselmesi, diğer tüketim malları fiyatlarını da etkiliyerek, dayanılmaz hâle gelmiş hayat pahalılığını daha da artıracaktır.

Tabiî Senatörler ve AP karşı-devrimcileri

Cumhuriyet Senatosunda gergin ve çatışmalı bir oturumdan sonra, MDO (Millî Devrim Ordusu) adındaki gizli bir örgütlle ilişkili oldukları iddia edilen beş Tabiî Senatör, Mucip Ataklı, Suphi Karaman, Sezai Okan, Ekrem Acuner ve Şükran Özkaya'nın dokunulmazlığı kaldırılmıştır.

Bilindiği gibi eski Hava Kuvvetleri Komutanı Tansel'in MDO hakkında verdiği dosya, o devrin Başbakanı İnönü tarafından reddedilmişti. Bir süre önce Beş Tabiî Senatör, tahkikat dosyasında Tansel'in ifadesi bulunmadığını bildirmişler, eski Kuvvet Komutanının ifadesine başvurulmasını istiyerek işin garipliğine dikkati çekmişlerdi.

Senato Komisyon sözcüsü AP'li Cizrelioğlu bile Tansel'in İnönü'ye verdiği dosyayı bir sonraki Başbakan Demirel'e vermediğini hatırlatmış, dokunulmazlıkların kaldırılmasına mahal olmadığını Komisyon görüşü olarak savunmuştur.

Tabiî Senatör Ekrem Acuner, söz alarak, dokunulmazlık meselesinin gelişi ile son AP kongresinde alınan dört maddelik karşı-devrimci kararın ilişkili olduğunu belirtmiş, yoktur diyen APlilere «Buz gibi vardır. Bu karşı devrim kararı size hayırlı, uğurlu olsun. Bizim de elbet sözlerimi olacaktır,» demiştir.

Bir AP'li Senatörün «yeraltı teşkilâtı kurarsın» sataşmasına ise Acuner: «Gerekirse en iyisini kurar, direnme hakkını kullanırım,» cevabını vermiş ve şöyle demiştir:

«Geçmişte yenilgiye uğramış siyasî liderlerin ardından gitmek istiyen varsa, bunlar tarihin tekerrürünü göreceklerdir.»

Vergilere Zam

1969 yılı bütçe görüşmeleri geçen hafta Bütçe ve Plân Karma Komisyonunda maliye bakanı Cihat Bilgehan'ın açış konuşmasıyla başladı. 1969 yılı bütçesindeki 4,5 milyar lira açığın yeni zamlarla kapatılacağı da müjdelendi. Yani halkımız 1969 yılında 1968'e kıyasla 4,5 milyar lira daha fazla vergi verecektir. Haberlere göre, kurumlar vergisi, ithal malları damga resmi ve şeker, tuz dışın daki bütün tekel maddelerine zam yapılacaktır. İlk bakışta ithal malları ile kurumlar vergisine yapılacak yeni zamları işverenler ödiyecektir. Gerçekte ithal malları maliyet fiyatlarının bu yolla yükselmesi as'ında, ithalâtçının kârını arttıracak, kâr artışı zamlı vergi olarak tüketicinin cılız omuzlarına yüklenecektir. Kurumlar Vergisi, Sermaye sirketlerinin kendi beyanları ile, yani, ben bu yıl bu kadar kazandım bu kadar vergi veririm diyerek ödenen vergilerdir. Bilindiği gibi bu yoldaki vergi kaçakçılıklarının dedikoduları ayyuka çıkmıştır. Ama Bilgehan, bu mükelleflerin 1969 yılında artacak vergilerini seve seve ödiyeceklerine delil olarak, «onların vatanseverliklerine ve memleketçi duygularına» inancını belirtmiştir. Büyük çoğunluğu millî menfaatlere karşı yabancılarla ortaklık kurmuş, daima daha çok kârın dışında hiç bir amacı olmıyanlar için, memleketseverlikten ve millî duygulardan bahsetmek ve buna içtenlikle inanmak, en azından gerçeklerle alay etmek olur.

Üstelik, bu şirketlerden bir kısmı artan nispetlerde vergilerini ödemek zorunda kalsalar bile, bunu, fiyatları arttırarak fukara halkımızın sırtından katbekat çıkaracaklardır.

Tekel maddelerine yapılacak zamlar ise dolaysız emekçi halkımızın sırtına yüklenecektir. Ayrıca bu malların fiyatlarının yükselmesi, diğer tüketim malları fiyatlarını da etkiliyerek, dayanılmaz hale gelmiş hayat pahalılığını daha da arttıracaktır. Hâlen vasıtalı vergi ödemede dünya ikincisi oluşumuz belki yeni zamlarla Türkiye'yi birinci sıraya getirecek ama 1969 yılı da halkımız için çok zor bir yıl olacaktır.

İstanbul Üniversitesinde çatışma

Millî Eğitim Bakanı, «bu yıl hiç bir lise mezunu açıkta kalmıyacak» diye cakalı demeçler vere dursun, üniversiteye giremeyen binlerce öğrencinin feci durumu yeni yeni sahnelerin eklenmesiyle devam etmekte... Radyolarla yayınlanan «filân puandan yukarı olanların müracaatı» ilânlarına uyarak Anadolunun dört bir tarafından gelen öğrenciler, geceleri anfilerde yatarak, sonucu beklemişlerdir. 12 Aralık akşamı senato toplantısından çıkan hocalara başvuran öğrenciler «rektöre sorun» cevabını almışlardır.

Rektörün çıkışında ise olaylar olmuştur. Gazetelere göre rektör öğrenciler tarafından tehdit edilmiş, kurtulmak için otomobilini sürdümüş, bu arada otomobil bir öğrenciye çarpmıştır. Öğrenciler ise bunu yalanlamışlar ve rektörü ve toplum polisini suçlamışlardır. Üniversiteye giremiyen öğrencilerin kurduk- ları «devrimci mücadele komitesi» üye'eri rektörün kendilerine «gidin özel okullara girin, yoksa köpekler gibi sürünürsünüz» dediğini ve öğrencilerin otomobilin önüne yattığını gördüğü halde, şoföre «sür» emri verdiğini ve arkadaşları Mete Sönmez'in ezildiğini söylemişlerdir. Otomobilin bacaklarının üstünden geçtiği Mete Sönmezi bir arabaya koyup hastaneye götürmek üzere caddeye çıkan öğrenci'er, bu kez de toplum polisinin hücumuna uğramışlardır. Polis tarafından dövülerek burnu kırılan Mehmet Usta'nın, derhal ameliyat olması gerektiği Çapa 2. Cerrahi kliniğinden Prof. Dr. Konuralp tarafından bildirilmiştir.

Böylece yüksek öğrenim sorunu «nurlu ufuklar» a doğru yol almakta devam ediyor. Babıâ'i basını da üniversiteye girebilmek için çırpınan gençlerimizi yok hâdise çıkardılar, yok rektörü tehdit ettiler diye kötüleme yarışına girmiş durumda... Kimse de bir haydut gibi kovalanan, coplanan bu çocukların tek amacının üniversiteye girebilmek, okuyabilmek olduğunu düşünmüyor. Bir yanda üniversiteye girebilmek için çırpınan, yerlerde sürüklenen, coplanan Anadolu çocukları; bir yanda ise parlak gelecek üzerine demeç üstüne demeç veren bakanlar, politikacılar ve gazetelerde yüksek öğretimin paralı olmasını savunan, çarşaf çarşaf özel yüksek okul bildirileri... İşte 45 yıldan sonra Cumhuriyet Türkiyesinin Millî Eğitiminin hali..

Duruşmalar kitap toplatmalar devam ediyor

Dergimiz yazı işleri müdürü Bora Gözen hakkında, toplantı ve gösteri yürüyüşleri kanununa muhalefet ve polise fiilî mukavemet suçlarından açılmış olan davaya 10 Aralık Salı günü devam edilmiştir. Bilindiği gibi Bora Gözen 6. Filoya karşı yapılan gösteriler sırasında tutuklanmış, duruşmaları sırasında serbest bırakılmıştı. Aynı dâvada sanık o'an Deniz Gezmiş ve Mustafa Gürkan ise Komer'in gelişinde yapılan gösteriler sırasında tekrar tutuklandıkları için duruşmada hazır bulunamamıştır. Duurşma, savunma tanıklarının dinlenmesi için 28 Ocağa bırakılmıştır.

Diğer taraftan Yeşilköy'de, Amerikan elçisi pasifikasyoncu Komer'in gelişini protesto etmek için gösteri yaptıkları gerekçesi ile tutuklanan Devrimci Öğrenci'er Birliği Başkanı Deniz Gezmiş, Yönetim Kurulu üyesi Rahmi Aydın, üyelerden Mustafa Zülkadiroğlu, FKF den Toygun Eraslan'ın sorguları 12 Aralık Perşembe günü yapılmıştır. Devrimci gençlerin duruşmaları 17 Aralık 1968 Salı günü saat 10'da Bakırköy Adliyesinde başlıyacaktır.

Diğer taraftan ünlü 142. madde son günlerde sık sık işlemeye başladı. Geçen hafta Ant dergisi yazarlarından Fethi Naci ve Sorumlu Yazı işleri müdürü Yaşar Uçar'ın 1,5 yıl hapis ve 6 ay emniyeti umumiye nezaretine mahkûm o'malarından sonra, bu hafta da Dost Yayınlarının yayınladığı, «Nâzım Hikmet'in Bütün Eserleri» nin birinci cildi, aynı maddeye muhalefetten toplatılmış ve Dost Yayınları yönetmeni Nezihe Meriç tevkif edilmiştir.

abdala malûm olur!

«Komünistler şu hiziplere bölünmüştür: (a) Maocular: Bun'ar ateşli ve ihtilâlci komünistlerdir. Üniversitede yuvalanmışlardır. (b) Moskof taraftarı revizyonist komünistler: Bunlar daha az heyecanlı, nisbeten ılımlı kızıllardır. (c) Bir de iktidara sahiden seçimle gelecek-lerini zanneden buda'a sosyalistler vardır.»

Mehmet Şevket Eygi
Bugün — 11 Aralık 68

Afrika devletleri işe karışmaz ve MPLA'nın başarısına yardımcı olmazsa Angola, Amerikan uydusu yeni bir Afrika devleti olarak, bağımsızlığa (!) kavuşmaya aday görünüyor.

olaylar

Angola'da Amerikan Oyunu

Bilindiği gibi, Angola'da, Portekiz sömürgecilerine karşı, Angola'nın Kurtuluşu İçin Halk Hareketi (MPLA) gerillaları, millî kurtuluş savaşı veriyorlar. Kinşasa Kongosu rejimi tarafından desteklenen, Amerikan taraftarı Holden Roberto başkanlığındaki kiralık askerler ise, kurtuluş savaşçılarının hareketlerini engellemek ve onları arkadan vurmak çabası içindeler.

Son hafta'arda, Amerika'daki karşı - devrimci Küba kolonisinden 10 yeni danışman - öğretmen ile takviye edilen Holden Roberto çeteleri, Katanga'daki üslerinden vatansever MPLA'ya sık sık saldırıyorlar.

Geçen Şubat Adisababa'da toplanan Afrika Birliği Örgütü (OUA) Bakanlar Konseyinde alınan kararı çiğneyerek MPLA'ya ait bir gemi yükü silâhı Holden Roberto'ya teslim etmişti. Silâhlar, 1967 Haziranında Kongo'dan geçerek Angola'ya gidip, orada Portekiz sömürgecilerine karşı dört cephede savaşmakta olan gerillalarla birleşmeyi tasarlayan bir MPLA birliğinden alınmıştı. Birlik, Holden Roberto'nun ân3 saldırısına karşı koymuş, fakat duruma hâkim olamadan Mobutu kuvvetleri tarafından çevrilmişti. Mobutu, MPLA savaşçılarına Angola'ya geçiş izni tanıdı; fakat silâhlarını geri vermedi. O zamandan beri MPLA, Katanga'da kendisine karşı kullanılmakta olan bu silâhları geri almak için ümitsizce uğraşmaktadır.

CIA ile ilişkileri dillere düşmüş olan Holden Roberto, sallantı'ı Portekiz sömürgeciliği sahneden indirildiği zaman, Angola'da, yeni - sömürgeciliğin kurallarına uygun bir rejim kurmak üzere seçilmiş olan adamdır.

Cezayir'de toplanan OUA konferansında, Holden harekâtının desteklenmemesi için bir karar alındı. Fakat Amerikan âleti Mobutu yönetimi bu kararı tanımıyacağını açık'adı; ordularını Angola sınırında topladı. Holden kuvvetlerini harekâtta serbest bırakırken MPLA'nın karşı koymasını önledi.

Afrika devletleri işe karışmaz ve MPLA'nın başarısına yardımcı olmazsa Angola, Amerikan uydusu yeni bir Afrika devleti olarak, bağımsızlığa (!) kavuşmaya aday görünüyor.

İtalya'da Huzursuzluk

Geçen hafta polis, İtalya'nın baş limanı Cenova'da göstericilerle çatıştı. Bunun üzerine Cenova'da başlayan karışıklıklar ve şiddet hareketleri İta'ya'da son yıllarda görülenlerin en vahimi haline geldi. On binlerce işçi ve öğrenci, protesto gösterilerine başladı. Sıcilya'da işçilerle polis çarpıştı. İki işçi polisin kurşunu ile öldü, on beş işçi yaralandı. Gene aynı gece polis, hükûmet binalarına taşlarla saldırarak girmeye çalışan 3000 kişi'ik bir kalabalığa karşı gözyaşartıcı bomba ve cop kullandı. Olayda yirmi kişi yaralandı, 5 kişi de tutuklandı.

Cenova'daki çatışma ülke üzerinde yayılmakta olan korku duygusunu ve bunalımı had aşamaya sokmuştu. Güneydoğu Sicilya'da Avolo'da Pazar günü olan polis-grevci çatışması, İtalya'yı iyice sarsmış durumdadır. Bu çatışma işçiler ve öğrenciler arasında hafta'arca süren huzursuzluğun sonucu olarak ortaya çıkmıştır. Son bunalım bunlar içindeki en kanlı olaydır. Altı yıldan bu yana İtalya'da ilk defa bir işçi gösterisinde ölüm olayı oldu. Milano'dan Palermo'ya kadar bütün duvarlarda «Faşist polis defol!» «Kahro'sun işçi katilleri!» diye yazılıdır.

Roma'da kentteki yüksek okullardan bir araya gelen 30.000 kişiden fazla bir öğrenci kalabalığı dersleri bırakıp kentin sokaklarına döküldü. Öğrenciler Avolo'daki çatışmayı protesto ederlerken ayrıca öğrenimde reform da istediler.

Pisa'da bir kışlanın avlusuna bomba atıldı; Cenova'da kentin bir besin deposu havaya uçuruldu. Bini aşkın işçi kentin liman kesiminde yürüyüşe girişti fabrikaların giriş yerlerinde barikatlar kuruldu.

Cenova'dan Milano'ya Venedik'e İtalyan yarım adasının aşağılarına, ta Sicilya'nın iç kesimlerine kadar öğrenciler yaptıkları protesto gösterileriyle işçileri desteklediler. Bu gösterilerin bir kısmını işçi ve öğrenci örgütleri düzenlemişlerse de büyük bir kısmı kendiliğinden örgütlendi.

Milano'da işçiler Pirelli fabrikasında işi bıraktılar. Devlet yönetimindeki Alfa-Romeo fabrikasının avlusunda bir toplantı yapıldı. Pavia'da Necchi dikiş fabrikasında grevciler tesisleri kuşattılar. Grevci ve gösterici işçilerin safları öğrencilerle kalabalıklaşmıştı. Grevciler kente dalgalar halinde girdiler, trafiği kestiler. Bu arada otomobil sahipleri ile grevciler arasında yumruk yumruğa dövüşler de oldu. Dolomit Alplerindeki Trento kentinde öğrenciler bir protesto gösterisi düzenlediler, ardından da üniversite binasını işgal ettiler. Roma Üniversitesindeki fizik ve kimya binaları da işgal edildi. Edebiyat fakültesinin duvarlarında «Proleter iktidarı, Sicilya'da 2 ölü — onlar iş istiyorlardı» yazılı afişler bulunmaktadır.

Sicilya'da yapılan 6 saatlik bir genel grev adayı felce uğrattı. Ovola çatışmasının olduğu Siraküze vilâyetinde bin'erce işçi yolları taş ve tomruklarla kapadılar. Binlerce işçi de ölen iki işçi için yapılan cenaze törenine aktı.

AYIKLA PİRİNCİN TAŞINI

Gençlik

Orhan Seyfi'yi çok kızdırmış, Kommer'i karşılamağa giden gençler:

«Düşünmüyorlar mı ki, hükümetimiz bu tayinde önceden haberdar edilmiştir. Yeni büyükelçi hakkında bilgiye sahiptir.»

Çok haklı üstad!... Acele etmişler doğrusu genç'er. Madem ki büyükelçi hakkında hükümetimiz bilgiye sahiptir... İşin sonunu beklemeleri lâzımdı. Ne vardı birden bire fitillenip ateş alacak!

Gençlik işte!

Batak

Vietnam'da bir grup Amerikan erinin fotoğrafını gördük! Aman ne fotoğraf! Usta bir heykelcinin çamurdan yaptığı maket sanki. Erler dipten doruğa balçığa bulanmış! Toprak örtüsüne uygun bir kılıkla eğitime çıkmışlar...

Güney Vietnam'ın üçte biri salt bataklıkmış! Yeni yeni öğreniyoruz Amerika'nın Vietnam'da debelendikçe saplanıp bir türlü kurtulamadığının nedenlerini!

rıfat ılgaz

Milimetre Başına

Eski Dışişleri Bakanı Aras, Boğazlardan geçen iki gemi üzerine bir yazı döşenmiş! Bir yerinde:

«Üçüncü Dünya Savaşı çıkarsa yeryüzünde bir milyardan fazla insan kalır!» diyor.

Yani iki milyara yakını toz!

Acep bu gemiler, Boğazla birlikte Montrö'yü de mi aştılar, derken şu haber de ilişti gözümüze:

Amerikan destroyerlerinden birinin füze çapı, anlaşmadaki çapı, tam 102 milimetre aşmış!

Demek üstat, zayiat listesini pek kafadan atmamış. Her milimetreye 10 milyon baş insan! Montrö'yü imzalayan o! Onun kadar bilecek değiliz ya!...

TİP'te çağrı var ilke yok!

TİP'te taban uyanmaktadır. Bu gerçekten doğrudur. Ama bu uyanış henüz devrimci çizgisine oturmuş değildir. Ama oturmak üzere gelişmektedir. Bu arada revizyonistlerin bu gelişmeyi tekrar kontrollarına almak için yeni yeni biçimlerde ortaya çıkmak isteyişlerinden daha tabii ne olabilir?

TİP'te olağanüstü kongre hazırlığı büyük bir hızla devam etmektedir. Özellikle büyük şehirlerde gerek kongre için, gerekse daha uzun vadeli hareketler için kulis taaliyetleri almış yürümüştür. Fakat asıl dikkati çeken TİP tabanındaki harekettir.

Üyeler tabanın sesini duyurmak için ortak eylemlere girişmekte, toplantılar yapmakta, bildiriler yayınlamaktadır. Tabanın bu hareketliliği üst kademelerce denetlenemez haldedir. Bir yıl önce 200'ü aşkın üyenin ihracına sebep olan toplantı ve bildiriler rahatlıkla yayınlanmakta değil ihraç, kovuşturma bile yapılamamaktadır. Ne ünlü 72 sual vardır ortada, ne de demokratik merkeziyetçilik uygulamaları (!) Merkezî otorite kaybolmuş ve bir devrimin eşiğine gelinmiştir TİP'te. Ya devrim yapılacak, parti bilimsel sosyalizm rayına oturacak, ya da revizyonistler tabanın bilinçsizliğinden bir defa daha yararlanarak parti yönetimini ele geçireceklerdir. Ancak bu ele geçiriş bilimsel sosyalizme bütün kapıların kapanması anlamında olursa, o takdirde 8 yıl Türk sosyalistlerinin ümitle bak tıkları TİP, oy avcılarının cirit attığı sıradan bir parti haline gelecek demektir.

Bu bakımdan TİP'teki gelişmeleri dikkatle izlemek, tabanın sesine kulak vermek, onu uyarmaya çalışmak, eğilimini bilimsel sosyalizmden yana çevirmek bugün için her sosyalistin başlıca görevidir.

İşte TİP'teki taban hareketlerine bu açıdan bakılınca genellikle göze şunlar çarpmaktadır.

Son olaylar tabanda büyük bir huzursuzluk yaratmıştır. Üyeler, sekiz yıldır otorite görünen ağızlardan çıkanların, aslında kesin gerçekler olmayıp tartışılabilir olduğunun farkına varmışlardır. Hatta daha da öte, tepede patlak veren son tepişmeler, kendilerinin sosyalizm adına kandırı'makta olduklarını da anlatmıştır onlara.. Ve şimdi yıkılan ilâhların ardından kendi başlarına partiyi ve sosyalizmi kurtarma çabasındadırlar. Her bir kafadan ayrı bir ses çıkmakta, herkes yeni çözüm yolları aramaktadır.

Ancak görülmektedir ki, taban, sosyalizm düşmanlarıyla, gene onların ideolojilerini kabullenerek mücadele etmek tehlikesiyle karşı karşıyadır. Sosyalist ilkelerin, gene ilkesiz birliklere tercih edilmesi eyilimi var dır. Ve bu eyilim küçük burjuva sosyalistlerince, yani bilimsel sosyalizmin düşmanlarınca alabildiğine körüklenmektedir.

Oysa bugünlere, yanı partinin bugünkü param parça haline, hep bu yollardan geçilerek gelinmiştır. Ne zaman ki sosyalıst ilkeleri savunma mücadeleleri belirmiştir, o zamanlar küçük burjuva sosyalist'eri «aman bölünmeyelim, parçalanmayalım, hele bir gelişelim, sonra ilkeleri tartışır, saptarız. Şimdi sırası değil» demişlerdir. Ve böyle diye diye parçalanmıştır TİP. Neden? Çünkü esas olan, sağ'am olan ilkesiz bir birleşme değil, bilimsel sosyalizmin ilkeleri etrafında sağlanacak bir birliktir. Ve bu birliğe ulaşmak için, yıkılmakta olan ilkesiz birlik'er içinde, ilke savaşları vermek gerekir. TİP tabanı böyle bir savaşı verebildiği öçlüde TİP'i kurtarmağa muvaffak olacaktır

Her ortaya atılan fikre, her yapılan çağrıya birleştiricidir diye katılmak, geçmişteki hatâları tekrar etmek olur. TİP tabanındaki üyeler kimin oportünist, kimin revizyonist, kimin bilimsel sosyalizmi savunan gerçek sosyalist o'duğunu araştırmaya, anlamaya bugün her zamankinden çok mecburdur.

İşte yapılan toplantıları çağrıları bu açıdan değerlendirmek, «birleştirici» olma iddiasının yanında, ondan da daha evvel, hangi ilkeler etrafında birleşmeye çağırdığını iyi araştırmak, öğrenmek gerekmektedir.

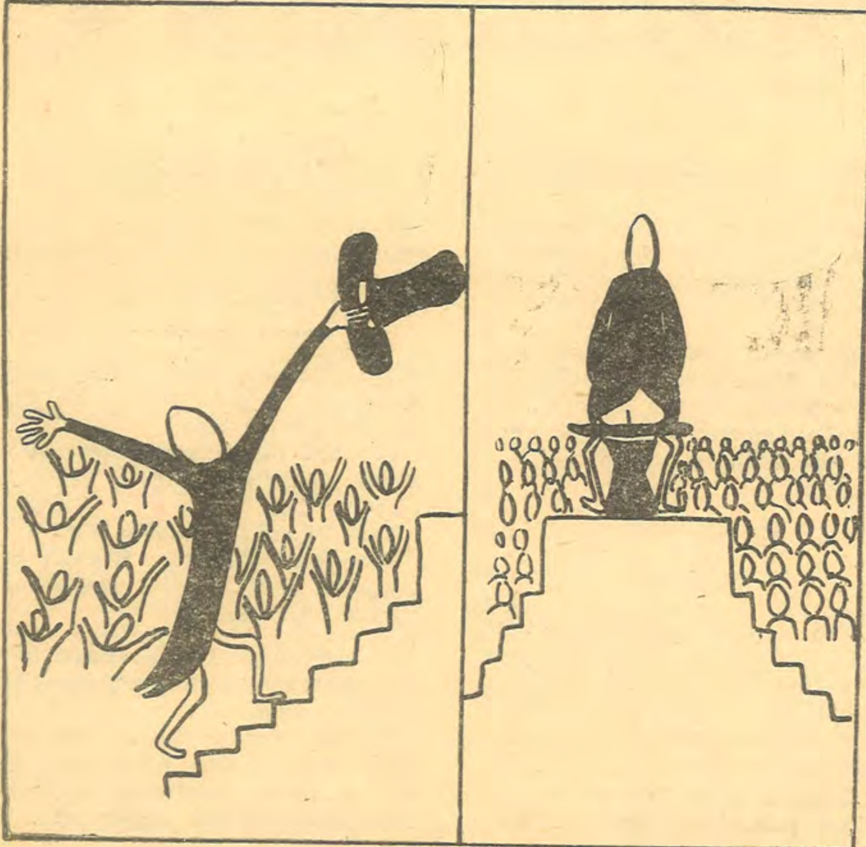
Böyle olunca, bazı yayın organları tarafından şiddet'e desteklenen çağrıyı gözden geçirmekte fayda vardır.

Kırkı aşkın partilinin imzaladığı bildiriden ilk bakışta olumlu izlenimler alınmakla birlikte, ideolojik temelden yoksun oluşu ya da, ideolojik konularda açık'ıklardan kaçınılmış olması, büyük bir hatâ olarak göze çarpmaktadır. Böyle bir bulanıklık içinde kalınması yukarda değindiğimiz man zurların yanında bildirinin a'tına taban adına imza atanlar arasına partiyi bugünkü parçalanmaya sürükleyen revizyonist politikanın şak şakçılarının, hattâ uygulayıcılarının da katılmasına yol açmıştır.

Çağrı ideolojik bulanıklığın yanında, parti için sorunlara oldukça faz'a ağırlık vermektedir. Ancak bütün üyelerin rahatsızlığını duyduğu, fakat temelde ideolojik sapmaların sonucu olan yönetim aksaklıkları, bu bağıntı gözönüne alınmadan tek başına öğelermiş gibi ele alınmış ve çağrıyı okuyan üyeler üzerinde kolay bir etki'eme amacı güdülmüştür.

Bildirinin bu yapısı samimi bir bilinçsizlığe verilebileceği gibi, çirkin br küçük burjuva kurnazlığını da gösterebilir. Bu küçük burjuva kurnazlığı, tüm üyelerin haklı olarak şikâyetçi olduğu ve önündeki somut örnekleriyle kolayca bi'incine vardığı aksaklıkları öne sürüp, proletarya ideolojisini arka plâna itmek kurnazlığıdır. Böyle bir kurnazlığa gelmemek, onu önlemek için ideolojik açıklıkta israr etmek, çağrının altına imza koyan her gerçek devrimcinin görevidir. Ve böy'e bir görevin yerine getirilmesi önlenirse, konan imzaların geri alınması da aynı derecede önemli bir görevdir.

Çağrıda bir başka tutarsızlık da ihraç edilen üyelerden hiç söz edilmemiş olmasıdır. Bu tutarsızlık, genel olarak Aybar kliğinin, reivzyonizme has, birikimi inkâr etme, hareketi köklerinden koparma politikasının bir yansıması o'arak da yorumlanabilir. Başında da değindiğimiz gibi, taban, revizyonistlerle mücadele ederken onların ideolojisinin etkisinden kurtulamamaktadır. Ola ki, taban sayılamıyacak bazı

Bir liderin hikâyesi

kişiler bu etkiyi özellikle sürdürmek istemektedirler.

Biraz hafızalar zorlanırsa — hattâ zorlamaya da lüzum yoktur — bir sene önce ihraç edilen 200'ü aşkın üyenin, çağrıda dile getirilen yönetim aksaklıklarına ısrarla değindikleri hatırlanacaktır.

Örneğin demokratik merkeziyetçiliğin yanlış uygulandığını, bu yolla gerçek sosyalistlerin sindirilmek istendiğini, partide eğitim yapılmadığını, militan yerine milletvekili adayı yetiştirilmek istendiğini, bu yolun emperyalizme verilen bir taviz olduğunu, örgütlenmeye önem verilmediğini, her köyden çıkan bir oyun sosyalist bir parti için yeterli sayılamıyacağını, tüzüğün yöneticiler tarafından keyfî uygulandığını, aslında bütün bunların ideolojik sapmalardan, strateji yanlışlarından ileri geldiğini; bildirilerle, 2. büyük kongreden önceki çeşitli il kongrelerinde yapılan konuşmalarla dile getirmişler ve bir taban hareketi yaratmak için ilçelerarası toplantılar düzenlemişler, daha sonra gene bu konularda bir ilçe kongresinde kongre kararları almayı başarmışlardı.

Bu 200 devrimcinin partiden ihracıyla sonuçlanan mücadeleden bir yıl sonra, daha uygun ortamda aynı konuları dile getirirken, mücadelenin öncülerini bu denli unutmak gene samimi bir unutkanlık değilse bir küçük burjuva kurnazlığından başka bir şey değildir.

Bu kurnazlık devrimci hareketleri köklerinden koparıp, onlara yanlış temellerde sahip çıkarak yozlaştırmayı amaçlar. Ve eğer bu samimi bir unutkanlıksa bildiriye imza koyan gerçek devrimciler, bu unutkanlığın düzeltilmesini istemelidirler, düzeltmelidirler.

Bu konuda, gerçekten tabandan diyebileceğimiz kartallı 4 üyenin devrimci uyanıklığı, kayda değerdir.

Sonuç olarak toparlayıcı muhalefet çağrısı temeldeki soruna, devrimci ideolojinin saptınılması, hattâ inkâr edilmesi sorununa açıklık getirmemekte ve adeta bir ilkesiz birleşme teklif etmektedir. Başlangıçta da belirttiğimiz gibi, eğer maksat TİP'i devrimci yörüngesine oturtmaksa, bu çağrı çözüm getiremez. Yok eğer maksat bulanık suda balık avlamaksa altındaki imzaların hepsinin böyle bir oyuna katılacaklarına inanmak zordur.

Ve şimdilik bu hareketin bir taban hareketinden ziyade, bir kısmının sadece bugünkü şartlar altında bir araya geldiği, bir aydınlar hareketi olarak görmek yerindedir. Çağrı, proletaryanın ideolojisi doğrultusuna girmedikçe, imzalar çoğalsa da bilinçli bir taban hareketi saymak imkânsızdır. Ancak bildiriye konan şerhler tabanın gerçek eğilimi hakkında belki fikir verecektir.

Diğer yandan, özellikle İstanbul'da başlarında bilim adamları bulunmayan üyeler de harekete geçmişler, bildirilen yayınlamağa, toplantılar yapmağa koyulmuşlardır. Örneğin Şişli ilçesi yönetim kurulu, partinin çeşitli sorunlarına değinen bu konularda yöneticileri suçlayan bir bildiri yayınlamış bu bildirinin bir bölümünde......

«Unutulmamalıdır ki parti üst kademelerinde oluşan bu hareket, tabanda büyük bir bilinçlenme ve dinamizm yaratmıştır. Bunun doğal sonucu olarak mutlaka ama mutlaka post kavgasına düşmeyecek, emekçi sınıftan kopmayacak bir kadro en kısa bir sürede fışkıracaktır. Buna inanıyoruz ve hep birden bunun için çalışıyoruz» denmektedir.

Zeytinburnu ilçesi ise Cumartesi günü ilçelerarası bir toplantı düzenlemiştir.

TİP'te taban uyanmaktadır. Bu gerçekten doğrudur. Ama bu uyanış henüz devrimci çizgisine oturmuş değildir. Ama oturmak üzere hızla gelişmektedir. Bu arada revizyonistlerin bu gelişmeyi tekrar kontrolları tına almak için yeni yeni biçimlerde orta çıkmak isteyişlerinden daha tabii ne ola lir? Ancak tabandaki üyeyi bu tehlikeye ı şı uyarmak, onun devrimci uyanıklığını ı rekete geçirmek te büyük bir görevdir.

Sosyalist Aşkı

Behzat AY

Yunus Emre'den, Fuzuli'den, Namık Kemal'den, Tevfik Fikret'ten, Mehmet Akif'ten, Nâzım'dan okuduğu şiirleri dinliyor gibiyim... Sağlam bir hafızası vardı.

Cebinden çıkardığı bir zarfın içinden resimler çıkarır gösterirdi sık sık:

«Şu yargıç olan kızım. Yanındaki kocası, o da savcı... Şu doktor kızım, yanındaki de kocası ve meslekdaşı... İşte Siyasal Bilgilerde okuyan...... İşte de torunum Cem...»

Her akşam yemeğinde mutlaka resim zarfını çıkarır, yanımızda kim olursa ol sun gösterirdi... Kızdırmak için şaka yapardım. Gülerdi. Sonra:

«Sen kızınca ben anlıyorum, sen benim kızmamı anlıyamazsın.»

Derdi. Ve eklerdi:

«........... bıyıklı, sen kızınca bıyıklarını oynuyorsun.»

Bütün bunlar âni oldu. Dört yıl yatacakmış hapiste. Yüreği değil ama, görünüşü ile altmışın da üstünde görünen Şadi Babadan gelen birçok mektuplarına bakıyorum. Kimine «evlâdım», kimine «arkadaşım», kimine de hakedemediğim sözcüklerle başlamış. Ve mektuplarının tümünde yurt, halk sevgisi buram buram...

Ne yapalım... Bizim de aşkımız bu... Ve biz bundan böyleyiz... Kapitalizmi sa vunsak, Yankee'lere dostumuz desek, yer altı ve yerüstü servetlerimize sahip çıkmasak, millici olmasak, yurdumuzu ve halkımızı değil de cebimizi düşünsek da ha başka olurduk mutlaka... Ama bizim bu bezde tarağımız yok... Horlansak da, sürgün edilsek de tutuklansak da ezilsek de aşkımızdan soğumayacağız. Bizim aşkımız as'â sönmiyecek... Bir kor gibi sürüp gidecek... Tam bağımsız bir ülke bayındır bir toprak mutlu bir halk yaratmak için savaşacağız. Gerçekten somut anlamıyla yurdumuzun ortak evimiz olduğunu bütün halkımıza yaşatarak öğreteceğiz. Bahçemizi elbirliği ile, gürül gürül sulayacağız ve meyveleri bir likte yiyeceğiz. Ayrılıklardan, yaban otlardan ve böceklerden temizlenmiş bir yeşil tarla olacak yurdumuz. Aşkımız bu. «Bu kadar yüce aşkın çilesi elbet cüce olmaz.» Bundan ötürü başımıza gelen ve gelecek olanlar da HOŞ GELDİ SEFA GELDİ...

Demokratik kılıflı bir rejimle yönetilen Türkiye'mizde, Anayasamızın sosyalizme açık olduğu sevgili ülkemizde, bir sosyalist açık oturumda yaptığı konuşmasından ötürü (hem de millî demokratik devrimi savunduğu için) beş yıla; sosyalist bir şair yayımladığı bir şiir kitabı yüzünden üç yıla; başka bir sosyalist bir yarışma yazısında Türkiye'nin kurtuluş yolunun sosyalizm olduğunu açıkladığı için altı yıla mahkûm ediliyor.

Sosyalist görüşlü öğretmenler, savcılar, öğrenciler tedirgin ediliyorlar. Ceza landırılıyorlar.

Gene de,

«Aşk derdi ile hoşem»

Dercesine yılmayan sosyalistlerin aşkı nedir acaba? Bu soruyu bugün hapis yat makta olan Şadi Alkılıç'ın 19 Kasım 1967 günlü mektubundan aldığım bir paragrafla cevaplandıra'ım:

«Ailece çektiğimiz ve çekeceğimiz çileler, müşterek derdimizdir. Bu çekilen çilelerin çiçeklerini gördüğün zaman du yacağın mutluluk hiç bir şeye değişilmez. Ben bunu tattım. Otuz yıl önce sürgün gittiğim Diyarbakır'da bugün açan çiçeklerin güçlü kokuları İstanbul'da bile havamı sarıyor; eh, biz de bu yolda gücümüzün yettiği kadar emeğimiz geçti diye kıvanç duyuyoruz. Bu kıvanç hayatta tek övüncümüz, tek yaşama dayanağımızdır. Senin, benim, hepimizin çektiğimiz ve çekeceğimiz tüm çileler büyük ve namuslu Türk halkına helâl olsun. Ferdi küçük aşkların bile çilesi vardır. Bizim aşkımız ise Büyük Türkiyemiz, yüce halkımız ve şanlı ayyıldızlı bayrağımızdır... Bu kadar yüce aşkın çilesi elbet cüce olmaz.

«— Düştük bu şanlı cenge

Çekmek gerek belâsını.»

Şadi Baba şimdi mahpus... Emekli olunca yayımlayacağı «Hapislik Yılları» adlı kitabından okuduğu bölümleri duyuyor gibi oluyorum... Hapislik yıllarını demek daha bitirememiş ki tekrar içeri girdi. Kitabında tamamlanacak eksik formalar varmış demek ki...

Şadi Baba şimdi mahpus... Ama, Güneydoğunun en uç kentinde, askerî gazinoda yudumladığımız rakıları, yanımızdaki yargıç, savcı, kaymakam, subay, öğretmen dostları tekrar yaşıyormuşum gibi... Ve de Şadi Baba'nın o günlerde yapılan «Doğu Mitingleri» konusunda söylediklerini: «Bu mitingler ırkçılığa kaymamalı. Böyle bir tehlike sezi'diği an her aydın gücünce engel olmalıdır. İstanbul'un gecekondusunda yaşayan halkla Siirt halkının sorunları biribirinden çok farklı değildir. Bunun için ırkçıların yaptığı gibi Türk, Kürt, Lâz... vb. sorunları ayrı ayrı değildir. Sorun tek tir. Millî sınırlarımız içinde yaşıyan tümümüzü kurtaracak tek sorun sosyalizmdir. Halkı şuydu buydu şeklinde böl mek ihanettir...»

Gene duyuyor, dinliyor gibiyim...

Şimdiye kadar daima reaya ile timar sahibi arasındaki ilişkiler gözönüne alınmış ve sonuçta reayanın sınıfsal bağımlılığını timar sahibinin değil, devletin tayin etmesi ve reaya üzerinde hukukî ve idarî haklara timar sahibinin değil devletin sahip bulunması dolayısıyla bu bağımlılığın, Batı Avrupa feodalizmi modeline uymadığı sonucuna varılarak Osmanlılarda, üretimin feodal olmadığı veya reayanın hür köylü olduğu görüşüne varılmıştır.

Osmanlı Feodal D... Demokratik Devrim ve ...

OSMANLI İmparatorluğunda, üretim ve dolayısıyla sınıflar arasındaki ilişkileri araştıranlar, değişik görüşler ileri sürmektedirler. Bazılarına göre, Osmanlı devleti, feodal bir devlettir; bazılarına göre, üretim ilişkileri, «Asya tarzı üretim» modeline uymaktadır; bazılarına göre, Batı Avrupa modeline hiç uymayan bir feodalizm vardır; bazılarına göre, Osmanlılarda üretim ilişkileri, kendine özgüdür ve hiç bir modele uymamaktadır. Burada birbirine karşıt görüşleri anlatmaya veya eleştirmeye hakkımız olmadığını biliyoruz. Yalnız, Osmanlı İmparatorluğu'nun üretim ilişkilerini kısaca çizmenin, «ceberrut denilen Osmanlı devleti yönetiminin, aslında, merkezî feodal devlet niteliğinin bir belirtisi olduğunu, buna karşılık «ceberut» olduğu iddia edilen Cumhuriyette tek parti yönetimin ise, diğer şeyler yanında, aynı zamanda bir anti-feodal devrim olduğunu, «ceberut» yönetime karşı bir halk hareketi olduğu iddia edilen 1950 iktidar değişikliğinin bir karşı devrim olduğunu, açıklayabilmek bakımından son derece gereği vardır.

Osmanlı İmparatorluğu'nda merkezî feodal devlet yönünde geliştirilen üretim ilişkileri, Selçuklulardan, Anadolu beyliklerinden gelişen bir tarihî kökene sahiptir, ve bununla birlikte, Osmanlı İmparatorluğu'nda, tarımda, çeşitli evrelerde ve çeşitli bölgelerde üretim ilişkileri oldukça değişiktir. Doğu ve Güneydoğu'da görülen ve Oğuzlardan intikal etmiş bulunan (Kürtler hariç) ve kökleri boy'lara dayanan **göçebe ve yarı - göçebe topluluklarda,** aşiret reisleri, klan aristokrasisini temsil etmektedirler. Dalga dalga Anadoluya gelerek **toprağa yerleşen** diğer Oğuz boy'ları ise, hem boy'lar dağınık bir şekilde birbiri arasına yayılarak ve hem de esnaf ve zanaat örgütlerinin egemen olduğu şehir iktisadî ünitelerine bağlanarak, kandaş toplulukları parçalanmış; klan aristokrasisinin parçalanması aynı zamanda boy'ların egemen sınıfının birleştirici ve yönetici niteliklerini yitirmesine sebep olmuş ve sonuçta soylular sınıfı genellikle çürüyüp kaybolmuştur. Selçuklular zamanında, Anadolu şehirleri, esnaf ve zanaat örgütlerinin mahallî egemenliğinin güçlü olduğu bir dönemdi, ve egemenlik esnaf ve zanaatı örgütlendiren tarikat yoluyla köylüleri kendilerine bağlıyordu. (2) Selçuklu bürokrasisi, şehir esnaf ve zanaat örgütlerinin karşısında, güçsüzdü ve merkezî bir birlik sağlayamamakta idi. Selçuklu devletinin yıkılışından sonra Anadolu Beyliklerinin ayakta kalışı, şehirlerin birer iktisadî birim olma'arıyla açıklanabilir.

«Devletin müessisi olan Osman Bey'e emaret (beğlik) Selçuklu hükümdarı Alâud-d'n tarafından bir fiat olarak verilmiştir. Osmanlılar da henüz çok canlı olan bu gibi feodal telâkki erin tesiri altında Rumeli fütuhatını yapan kumandanlara hudut boylarında her türlü selâhiyetlerle temlikler yaptılar ve ilk zamanlarda onlara kendi'erinin tâbi ve müttefiki birer prens gibi muamele ettiler.» (3) Osmanlılar, Rumeli'ye girdikleri zaman, Rumeli'de yarı-köle köylü, kendileri üzerinde egemenlik kurmuş olan feodallere karşı, Osmanlıları tercih etti. Bu, bir bakıma, bölgede feodalizmin yıkılması şeklinde görülmekle birlikte, aslında, küçük feodal beylerin yerini, büyük feodal devletin almasıydı. «... hemen büyük bir kısım derebeylerini yutup en büyük derebeyi haline giren devletin eline geçmiş bulunuyordu.» (4) «Neticede halk, vaktiyle kendi beylerine karşı tâbi oldukları mükellefiyetleri, bundan böyle az çok bir tadilâtla, yeni devâsâ devlete veya onun mümessillerine ödemeğe devam ediyordu.» (5).

OSMANLI İmparatorluğu, askerî - feodal bir devletti. Feodal devletin iktisadî birimini, tarımda küçük çiftçi işletmeleri teşkil ediyordu; ekonomik birimler bakımından birbirlerinden bağımsız olan küçük çiftçi işletmeleri, genel olarak, askerî merkezîleşmeyi sağlayan timar rejiminin uygulandığı bölgelerde, birleştirilerek, idarî bakımdan timar birliklerini meydana getirmekteydiler. Timar rejiminin dışında kalan Malikâne-Divânî sisteminin uygulanmakta olduğu bölgelerde de ekonomik birim bakımından küçük çiftçi işletmeleri bu sistemin karakteristiği idi. Biz, kısaca, Osmanlılarda uygulanan tarım rejimindeki çeşitlilikleri ve üretim ilişkilerini bir şema gibi özetleyerek 1923 devriminin ve 1950 karşı devriminin sınıfsal niteliklerini açıklamaya çalışacağız.

Osmanlı İmparatorluğu'nda, üretici sınıf olan reaya ile reayanın yanında nüfus bakımından küçük olmakla birlikte nitelik bakımından ayrı bir önemi olan ortakçı kulları olan, ve bunlar ile toprağın sahipleri arasındaki ilişkileri (Doğu Anadolu'daki aşiret ilişkileri hariç olmak üzere) üç grup halinde toplamak mümkündür: 1) Malikâne . Divânî sistemi, 2) Ortakçı kullar, 3) Timar.

1) Özellikle «Amasya, Çorum, Tokat, Sivas ve Şarkî Karahisar Livâlarında müteşekki' bulunan Kadîm Rum vilâyetinde» geniş bir saha halinde uygulanmış bulunan malikâne - Divânî sisteminde (6) toprağın sahibi ile reayanın sahibi birbirinden ayrıdır. Osmanlı İmparatorluğunda toprağın sahibi genel olarak, devlet olduğu halde,, bu sistemde, toprak, devletin değil, hukukî şahıslarındır. Yalnız bu sistemde, reayanın sahibi gene devlettir. Bu bakımdan, âşarın bir yarısı toprağın sahibi olan hukukî şahıslara, bir yarısı reayanın sahibi olan devlete aittir. Devlet memurları, reayanın, bu topraklardaki yerleşmesini düzenlemekte, reayayı, bir şahsın toprağından alıp, başka bir şahsın toprağına yerleştirebilmektedir. Yani toprak, şahıslarının olmakla beraber, reayanın sahibi devlet tir. Reaya ile devlet arasındaki bağımlılık, vatandaş ile hür vatandaş topluluklarının meydana getirdiği devlet arasındaki karşılıklı bağımlılık değil, büyük feodal aile olan Osmanlılar ile yarı - köle sınıf arasındaki bağımlılıktır.

2) Ortakçı kullar, özellikle, savaş esirleri olup, bunlar, İstanbul civarında, Batı Anadolu'da ve Rumeli'de ortakçı kullar, Bursa ve Biga civarında kullar, Edirne ve Konya civarında ortakçı köylülerdir. (7) Sahipleri, genel olarak, Osmanlı ailesi ve bazan da (fütuhat esnasında kendi hisselerine düşmüş savaş esirleri olduğu tahmin edilen) eski vezirlerdir. Ortakçı kullar, hukukî bakımdan, tamamen bağımlı oldukları gibi, kendilerine biriktirdikleri eşya ve servetin de sahibi değillerdir. Bu bakımdan, köle ile serf arasında bir yere yerleştirilebilirler. Çünkü serf, feodale ödediği belli bir artı-değer dışında, kendisine de bir miktar biriktirebilmekte ve bu, kendisinin olmaktadır.

3) Timar rejimi ise tarımda uygulanan en geniş ve canlı bir rejimdir. Genel karakteri itibariyle askerî bir rejim olan timar, Osmanlı rejiminde, Selçuklu devletinde, zanaat ve ticaret merkezleri olan şehirlerin çevresinde toplanan birbirinden bağımsız ekonomik birimleri, merkeze bağlayarak, asgarî-feodal devletin merkezîleşmesini sağlayan en önemli bir unsur olmuştur. Timarlar nitelikleri (nicelikleri değil) bakımından dört ayrı grupta toplanabildiği gibi (a. — eşkinci timarlarında, timarlı sipahi, kendisine dirlik olarak verilmiş timardan topladığı yaya askerle savaşa katılır, b — müstahfez timar'arda, mensup olunan kale, muhafaza edilir; c. — hizmet timarları cami ve sarayların hizmetine ayrılan timarlardır; d. — benevbet timarlar, Rumeli'de, savaşta yararlık gösterenlere serbest mülk olarak verilirdi ve bu timar'arda toprak, satılıp alınmakta, miras kalmakta, hacz edilmekte vs. idi (8), timar rejimi, yerine, zamanına ve şahsına göre, sürekli değişmelere uğramış ve düzenli ordunun kurulmasıyla birlikte askerî fonksiyonları ortadan kalkarak, timar rejimi bozulmuştur. (9) Bütün timarlarda ve hattâ (alınıp satılan, miras kalan, hacz edilen) serbest mülk sayılan timarlarda bile «... mülk ve vakıf sahipleri toprağı bizzat kendileri işleyememekte oldukları için **hukuku tasarrufiye** reayanın elindl bulunmaktadır. ... Toprağın rakabesi (sahipliği) mirî topraklarda olduğu gibi devletin elinde bulunmaktadır.» (10) Malikâne-Divânî sisteminin aksine, serbest mülk olan timarlarda bile toplağın asıl sahibi devlet, yani Osmanlı ailesidir. Gerek Malikâne-Divânî sisteminde, gerek timarlarda, reayanın bir sınıf olarak bağımlı durumunu kısaca tespit edelim: reaya, kendisine gösterilen ve kayıtlara geçirilen toprağı işlemek ve âşarı ödemek zorunda bulunan bir sınıftır. Reaya, bir timardan başka bir timara gidemez. Kendisine verilen toprağı herhangi bir şekilde ekmediği zaman «çiftbozar» vergisiyle cezalandırılır, yâni kendisine göste-

Devleti
Karşı-Devrim

Muzaffer Erdost

Karşı-devrim, elbette feodal devlet şeklinde ortaya çıkmayacaktır. Çünkü feodal unsurlar esasen kendilerinin üstünde bir güç olan feodal devletin değil kendi sınıflarının egemenliği için mücadele ediyorlardı. Ve aynı zamanda, mücadelelerinde feodal devlete karşı olan burjuvaziyle ve işbirlikçi burjuvaziyle itifak kurmuşlardı.

rilen toprağı işlemek zorunluluğundadır. Reaya savaşlarla kazanılan yeni topraklara yerleştirilmek üzere, istenildiği kadarı, ailesiyle birlikte alınıp, sürgün olarak, yeni fethedilen topraklara yerleştirilir ve bunlar, yerleştirildikleri toprakları terkedemezler. Reayadan yararlık gösterenlere timar verilmiş olsa bile, kazandığı sipahilik hakkının oğullarına ve babasına intikali önlenmiş bulunmaktadır. Reayanın dirlik sahibi olması konusunda birbirine zıt kanunnameler de vardır, fakat bütün bunlar, reayanın, genel olarak, bağımlı sınıf durumunu değiştirmeyecek niteliktedir. Örneğin «padişahımızın raiyyet sipahi olmağı rizayı şerifleri olmadığıçün», «sipahi ama raiyetzâde, atası köhne defterde raiyete kayıtlı» gibi şerhler ile, sadece «raiyet oğlu raiyet» oldukları anlaşıldığından ellerinden dirliklerinin alınması üzerine, padişah, «sipahi olmak için mutlak sipahizâde olmak kaydının tanınmadığını ilân etmekle» (11) birlikte, daha sonra yayınlanan bir kanunnamede, «reâyâ taifesine ... timar verilmeğe asla emrim yoktur» (12) denilmektedir. Sürgün olarak toprağa yerleştirilen reayanın yeni yerleştirildiği yeri terketmeye hakkı olmadığı gibi, defterlerde kayıtlı bulunan reayanın da, timarını terkedip başka bir timara veya başka bir işe geçme, yani bağlı bulunduğu topraktan kendi arzusuyla ayrılma özgürlüğüne de sahip değildir: «...... ve reâyâ taifesi ki elinde yeri olub müteferrika olsa sipahi göçürüp yerine getirmek kanundur amma **on yıldan ziyade** varub bir yerde mütavattın olan olan kimesneyi göçürüp getirmek memnudur.» (13) «... üzerlerine defterlerde mukayyed olan çiftliklerini... bırakub ziraat ve hiraset eylemeyüb gemicilik eden reâvâsını getürdüb teklif edip çiftlerin ziraat ve hiraset ettiresin ve öşürlerin ve rüsumların vakf için aldırasın, inad edenleri kapuma arzeyleyesin.» (13) «Yazılı olan raiyetin birisi bir karyeden kalkıp bir ahar sipahinin timarına varsa ol timarına varan sipahi teftiş ile ol raiyet kangi köydendir malûm idenden sonra ol sipahiye ve köylüye habeı göndere gelip ol raiyeti alalar.» (14) Açıktır ki, reaya, «reaya oğlu reaya» olarak bir sınıftır, ve bu, sınıf değiştiremediği gibi, toprağa da bağlıdır. Bu konuda, reayayı bir sınıf olarak toprağa bağlayan gerçeklerin çeşitliliği, çeşitli açıklamalar, bizim için bir önem taşımamaktadır; önemli olan, reayanın bir sınıf olması, sınıf değiştirmemesi ve toprağa bağımlılığıdır. Bir sınıf olan reaya, feodal devlete aittir, ve onun artı-değerinin sahibi olan devlet, sınıfsal niteliğini de tâyin etmektedir. Şimdiye kadar, daima reaya ile timar sahibi arasındaki ilişkiler gözönüne alınmış, ve sonuçta, reayanın sınıfsal bağımlılığını timar sahibinin değil, devletin tâyin etmesı ve reaya üzerinde hukukî ve idarî haklara timar sahibinin değil, devletin sahip bulunması dolayısıyla, bu bağımlılığın, Batı - Avrupa feodalizmi modeline uymadığı sonucuna varılarak, Osmanlılarda, üretimin feodal olmadığı veya reayanın hür köylü olduğu görüşüne varılmıştır. Oysa, Osmanlı İmparatorluğu'nda, Batı - Avrupa'da olduğu gibi küçüklü - büyüklü (en büyüğü krala ait olan) ve birbirinden bağımsız feodal birlikler değil, devletin genişliğini kucaklayan tek feodal vardır ve bu, devletin sahibi Osmanlı ailesidir.

REAYANIN bağımlılığını tâyin eden timar sahibi değil, reayanın bağımlılığını ve aynı zamanda timar sahibinın reaya üzerindeki yetkilerini tâyin eden Osmanlı devletidir, ve reayanın bağımlılığı, timarla değil , doğrudan doğruya devleti temsil eden Osmanlı ailesi ile ilgilidir ve bu bağımlılık, siyasî bakımdan bağımsız bir vatandaş ilişkisi değil, feodal nitelikte bir bağımlılıktır. Yani Osmanlı ailesi, ister kendisinin sahibi olduğu, ister şahısların sahip olduğu topraklarda olsun, bütün reayanın sahibidir ve reayanın sınıfsal bağımlılığını, bir sınıf olarak muhafazasını sağlayan bizzat devleti şahsında ifade eden Osmanlı ailesidir. Osmanlı İmparatorluğu, tek başına büyük feodal devleti temsil etmekte, serbest mülk olan timar sahiplerinin ve Malikâne-Divânî sisteminde bulunan toprak sahiplerinin, ve feodal bir memuriyet olan (ve zamanla servetlerini hana, hamama yatıran veya zanaat ve ticaret sermayesi olarak zanaatçıya ve ticaret erbabına ortak şeklinde vererek sınıf niteliğini pekiştiren) timarlı sipahilerin reaya üzerindeki hukukî ve idarî yetkileri büyük feodal devlet tarafından sınırlandırılmış bulunmaktadır; dirlik sahipleri ve diğer toprak sahipleri reaya üzerindeki hukukî ve idarî yetkileri bakımından ikinci derecede feodallar sayılmak gerekir ve bunların sınıfsal nitelikleriyle bürokratik nitelikleri zaman zaman birbirlerine karışmaktadır. Timar rejiminin ortadan kalkmasıyla, serbest mülk olan birliklerdeki timar sahipleri ve Malikâne-Divânî sistemindeki toprak sahipleri, biraz daha serbest hâle geldiler ve memuriyet şeklinde kendilerine bir görev verilmiş olan timarlı sipahiler, suistimallerle toprağı kendi üzerlerine tapulayarak toprak sahibi oldular. Gerek serbest timarlarda (has ve zeamet) gerek serbest olmayan timarlarda, gerek kulluklar ve ortakçı kullarda ve gerek Malikâne-Divânî sisteminde, işletme niteliği bakımından, toprak arın, büyük işletmeler değil küçük çiftlikler halinde reayaya ve ortakçılara kira tapusu karşılığında verilmesi, İmparatorlukta, küçük tarım işletmesinin egemen olmasını belirlemiştir. Fakat timar rejiminin bozulması ve daha sonra timar sisteminin kaldırılmasıyla, bazı büyük toprakların hukukî sahibi olarak ortaya çıkan şahıslar, ve daha önce toprağın hukukî sahibi olan şahıslar, feodal yetkiler bakımından, nispî bir serbestlik kazandılar. Fakat devletin feodal niteliği, âşâr **ile, henüz ayaktaydı.** Ulusal devlet olan Cumhuriyet, zamanının başbakanı İ. İnönünün sözleriyle «Anadolu ortasında teessüs etmiş bir köylü hükümeti olduğunu» (1930 Sivas nutku) için, bütçenin üçte birinden fazlasını teşkil eden âşarı, 1925'te kaldırarak, merkezî feodal devletten Cumhuriyete intikal eden feodal niteliğe son verilerek, feodal devletin yıkılışı tamamlanmış oldu. Ama âşarın kaldırılmasıyla, merkezî feodal devlet tarafından gerek reayanın, gerek reaya üzerindeki hukukî ve idarî yetkilerinin sınırlandırılmış olmasıyla, bağımlı bir durumda olan feodal birimler, daha serbest hâle geldiler, birbirinden bağımsız feodaller ise, ayrıca para ekonomisinin gelişmesiyle daha da güçlendiler.

Cumhuriyet reayanın hukukî bağımlılığına son vererek, reayanın devlet ile bağlarını, feodal bağlardan ulusal bağlar seviyesine yükseltti. Fakat büyük toprak sahibi ile siyasî bakımdan devlet nazarında hür olan köylü arasında iptidaî - feodal bağımlılığa dokunmadı. Yani Partinin programında «Her bölgenin nüfus ve kesafetine ve toprak verim derecesine göre büyük çiftçi ve çiftlik sahiplerinin işliyebilecekleri arazi genişliğini sınırlandıracağız,» denilmekle beraber, gelişmekte olan bağımsız feodal ilişkilere, iktisadî bakımdan feodal üretim ilişkilerinin temelini meydana getiren büyük toprak mülkiyetine son verilemediği için, birbirinden bağımsız ve yurdun çeşitli yerlerine serpilmiş feodaller gelişmeye devam ettiler. (Doğu'da, aşiret bağlarından sürüp gelen feodal ilişkiler de düşünülsün) feodal yapı, töre ve geleneğinin üzerinde, feodal üretim ilişkilerinin güçlü bir kalesi olarak,, siyasî iktidarın bizzat kendilerine yönelmiş olan anti - feodal siyasetine karşı cephe aldılar. Tarımın makineleşmeye başlaması, ulaştırmanın ve pazar ekonomisinin yoğunlaşması tarım ürünlerinin fiyatlarını yükseltirken, dolaylı olarak, büyük toprak sahipleri, büyük bir hızla gelişmeye başladılar. Küçük - burjuva nitelikte **demokratik** ve küçük - burjuva nitelikte **ulusal** olan devrimci iktidar, iki sınıfın (ki, bu iki sınıf, diğerleriyle birlikte, aynı Partinin içinde de bulunuyordu) egemenlik mücadelesiyle karşı karşıya geldi. Biri, gelişmekte ve egemen bir güç haline gelmekte olan burjuvaziydi artık, şehir küçük burjuva ideolojisine (devletçilik vs.) karşı çıkacak ve kendi sınıfsal çıkarlarını ön plâna alacak hale geliyordu; diğeri, mütegallibe, derebeyi vs. şeklinde çeşitli nitelikler gösteren feodaller sınıfıydı ve artık köy - küçük burjjuva ideolojisinin bir ifadesi olan «büyük toprakların sınırlandırılması» politikasına karşı çıkacak bir güç haline gelmiş bulunuyordu.

Gelişmiş ve güçlenmiş olan burjuvazinin ve büyük toprak sahiplerinin ittifakıyla, egemenlik, 1950'de, bu sınıfların eline geçmiş oldu.

(Lütfen sayfayı çeviriniz)

Osmanlı Feodal Devleti Demokratik Devrim ve karşı-devrim

HİÇ bir devrim, ne kesin olarak devrim anında doğar ve ne de devrimin takvim günlerinde tamamlanmış olur. Merkezî askerî - feodal devletin yıkılışı, timar rejiminin bozulmasıyla başlar, timar sisteminin kaldırılmasıyla yeni bir evreye ulaşır, 1923'te feodal devleti temsil eden imparatorluk sistemi resmen yıkılmış olmakla birlikte, ancak, aşar, 1925' te kaldırılarak (yol vergisi vs. gibi angaryalar hariç), reaya, siyasî anlamda, yani devlet ile olan ilişkilerinde, hür bir vatandaş haline gelir. 1950 karşı - devrimi de, bir takvim tarihi olarak ifade edilmekle birlikte, karşı - devrim, 1950'den önce oluşuyor ve 1950'den sonra adım adım gerçekleşiyordu. Bu bakımdan, ulusal devlet, ulusal hareket ile burjuvazinin ulusal niteliği arasındaki ilişkiye paralel olarak, yarı - bağımlı hale, zamanla dönüşecektir. Burjuvazi, başlangıçta, millî nitelikte bir gelişme gösterir ve hedefi, egemenliğini tesis ederek iktidara hâkim olmaktır. Fakat burjuvazi, zamanla, iki şekilde millî niteliğini yitirmeye ve kozmopolit bir karaktere bürünmeye başlar. Biri, emperyalist dönemden önce millî nitelikte olan burjuvazi, kendi millî sınırlarından dışarı taşar ve millî niteliğini yitirir. İkincisi ise, emperyalist dönemde, hem birinci şekilde gördüğümüz gibi, hem de burjuvazinin bir kesimi, tekelci burjuvazi ile işbirliği kurarak, gayri-millî bir niteliğe bürünür. Burjuvazinin bu gayri-millî eğilimi karşısında 1950 karşı-devrimi, «ulusal» nitelikleriden, «ulusal olmayan» niteliğe doğru bir seyir izler. Ve sonuçta, dolaylı da olsa, emperyalizmin makineleşme vs. imkânını hazırlayarak güçlü hale getirdiği büyük toprak sahipleri ile burjuvazinin ve burjuvazinin bir kesimi içinde emperyalizmle birlikte çalışmaya başlayan işbirlikçi burjuvazinin ittifakı, karşı-devrim içinde şekillenerek, küçük-burjuva nitelikte **ulusal ve demokratik** olan Kemalist devrim, feodal nitelikte **anti-demokratik** ve millî burjuvaziye üstün hale gelmeğe başlayan işbirlikçi ticaret ve işbirlikçi sanayi burjuvazisinin ağırlığı altında **yarı-bağımlı** bir devlet haline gelecektir.

Şemayı şöyle koyabiliriz: Osmanlı İmparatorluğu merkezî askerî-feodal bir devlettir. Cumhuriyet, köy ve şehir küçük-burjuva nitelikte ulusal (yani bağımsız) ve demokratik (yani anti-feodal) bir devrimdir, ve merkezî feodal devleti yıkarak ulusal bir devlet kurmuştur. Feodal devletin bozulup dağılmaya başlamasına ve özellikle Cumhuriyetin kurulmasına paralel olarak, daha önce feodal devletin kontrolü altında bulunan feodal unsurlar ve feodal devletin yetkili memurları (timarlı sipahiler) bağımsız hale geldiler ve daha çok dış iktisadî desteğin sonucunda feodal bir kuvvet olarak küçük-burjuva devrimci iktidarının karşısında yer aldılar. Gelişmekte olan ve egemenliği ele geçirmek isteyen burjuvazi ve işbirlikçi burjuvazi ile ittifak kurarak, ulusal ve demokratik **küçük - burjuva nitelikteki devrimin** karşısında, karşı-devrimi gerçekleştirdiler. Karşı-devrim, elbette feodal (Osmanlı) devlet şeklinde ortaya çıkmayacaktır. Çünkü, feodal unsurlar, esasen kendileri üstünde bir güç olan feodal devletin değil, kendi sınıflarının egemenliği için mücadele ediyorlardı. Ve aynı zamanda, mücadelelerinde, feodal devlete karşıt olan burjuvaziyle ve işbirlikçi burjuvaziyle ittifak kurmuşlardı.

(1) Burada sunduğumuz yazı Muzaffer Erdost'un bu ay sonunda yayınlanacak olan Türkiye Sosyalizmi ve Sosyalizm adlı **broşürden alınmıştır.**

(2) Bkz: Mustafa Akdağ, Osmanlı İmparatorluğunun kuruluş ve inkişaf devrinde Türkiye'nin iktisadî vaziyeti, Belleten, **Cilt XIV,** sayı **55, s. 323, 324.**

(3) Ömer Lûtfi Barkan; Türk - İslâm toprak hukuku tatbikatının Osmanlı İmparatorluğu'nda aldığı şekiller, I, Malikâne-divânî sistemi, Türk Hukuk ve İktisat Tarihi Mecmuası, **Cilt II, s. 119.**

(4) Ömer Lûtfi Barkan, Osmanlı İmparatorluğunda Çiftçi Sınıfların Hukukî statüsü, Ülkü, Cilt IX; sayı 50, s. 106.

(5) Aynı eser, s. 107.

(6) Ömer Lûtfi Barkan, Malikâne-divânî sistemi, Türk Hukuk ve İktisat Tarihi Mecmuası, **Cilt II, s. 119 ve devamı.**

(7) Bkz: Ömer Lûtfi Barkan, XV ve XVI ncı asırlarda Osmanlı İmparatorlunda toprak işçiliğinin organizasyonu şekilleri, I, Kulluklar ve Ortakçı Kullar, İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası, **Cilt I, sayı 1, 2, 4 (ayrı basım).** ,

(8) Bkz: Faik Kurdoğlu, Türk Ziraat Tarihine Bakış, **İstanbul 1938, s. 35-38; Nadiye Tunçer,** Osmanlı İmparatorluğunda Toprak Hukuku, Arazi Kanunnameleri ve Kanun Açıklamaları, **Ankara, 1962, s. 1, 9; Ömer Lûtfi Barkan, Malikâne - divânî sistemi,** Türk Hukuk ve İktisat Tarihi Mecmuası, **s. 120.**

(9) Bkz: Dr. Mustafa Akdağ, Timar Rejiminin Bozulması, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Dergisi, **Cilt III, sayı 4, s. 419 ve devamı.**

(10) Ömer Lûtfi Barkan, Malikâne-divânî sistemi, Türk Hukuk ve İktisat Tarihi Mecmuası, **s. 120.**

(113 Ömer Lûtfi Barkan, Osmanlı İmparatorluğunda Çiftçi Sınıkların Hukukî Statüsü, Ülkü, Cilt X, sayı 58, s. 417.

(12) Aynı eser, s. 418.

(13) Aynı eser, (sayı 58), s. 297.

(14) Aynı eser (Cilt IX, sayı 50), s. 109.

Debray: güç ve güçsüzlük

Paul Sweezy
Leo Huberman

(Geçen sayıdan devam)

(6) Bunun doğurduğu soru açıktır: Eğer Debray başarılı bir devrim için şartların hazır olduğunu söylüyorsa, bu şartlar nelerdir? Eğer sorunun cevabı, bu şartların Lâtin Amerika'nın sosyo - ekonomik çelişiminden kendiliğinden doğduğu ise, o zaman Debray, geleneksel Marksist - Leninist teoriden kesin olarak ayrılmaktadır. Yok eğer demek istediği, bu şartların daha evvelki politik eylemin, sonucu yaratıldığı ise, o zaman Debray'ın teorisi Marksizm - Leninizm'le uzlaştırılabilir. Ama teorisinin, bütün devrim sürecinin bir aşamasının ancak bir yanı ile ilgilendiğini anlamalıyız. Foko aşamasından evvelki politik aşamayı ihmal ediyor ve böyle yaparak ister istemez foko aşamasındaki politik askerî ilişkinin çok yanlılığını küçümseyip, karakterini tahrif ediyor.

(7) Son soru: Debray, Lâtin Amerika'nın devrimci mücadelelerin politik yönünü neden bilmezden veya görmezlikten gelir?

Neden'erin birinden yukarıda söz etmiştik: Ona göre başarılı bir devrim için gerekli koşullar vardır. Fakat bu böyle olsaydı bile, gene de politik eylemi arttırmak ve devam ettirmek gerekirdi. Hattâ bu devrimi yapıp yeni rejimi kurduktan sonra da gereklidir. Bunun gereğini Küba devrimi dahil bütün devrim tarihleri göstermiştir. Buna rağmen Debray bütün bir sürede foko'nun kurulmasından son zaferin hazırlanmasına kadarki sürede askerî hareketi, politik hareketin tek şekli o'arak görür. (5 te gördüğümüz gibi) Bunun izahı, Debray'in, foko'dan yeni bir parti doğana kadar politik bir hareket düşünmediğinde yatar. Geleneksel komünist partileri devrim için gereksiz hattâ daha da kötü bir gözle görülür. Debray bu süre içinde başka bir örgütün devrimci eylemini düşünemiyor. Teorisine göre, gerilla savaşına doğrudan doğruya katılmayanlar politik bilinci ancak ikinci elden elde edebilir: ya foko'dan duyduklarıyla ya da gerillacıların radyosundan dinleyerek... Bunun, Küba'da yapılan veya herhangi başka bir memlekette yapılacak devrimin bir karikatürü olduğunu söylemek, hafif bir tenkit kalır.

Son tahlilde bize göre, Debray'in en büyük kusuru, teorisindeki özel yanlışlar ve eksiklerden çok ki bunlar de önemlidir, bütün Lâtin Amerika memleketlerinde uygulanacak bir rota çizmeğe çalışmasıdır. Hattâ Küba hakkında yaptığı yorumun doğru olduğunu kabul etsek bile - ki doğru da değildir - ve bu durumda olan başka memleketlerin de bulunduğunu kabul etsek bi'e gene de neden bunu büyük kıta için doğru olan bir teori kabul edelim?

Brezilya'ya bakalım örneğin. Seksen milyon halkı üç milyon mil kare yüzölçümü ile geniş doğal zenginlikleri i'e ve Rio Grande'nin güneyindeki endüstri kuruluşlarıyla bu memleket Lâtin Amerika'nın en önemli memleketidir. Bu memleketin devrim seyrinin, Küba'nınki gibi olacağı veya olabileceği düşünülebilir mi? Debray'in istediği yola zorlarsak felâketten daha iyi bir sonuç alınabilir mi?

Neyse ki, Brezilya'lı devrimciler böyle düşler peşinde değil. Brezilya'daki yeraltı faaliyetleri hakkında daha fazla birşey bilinmiyor. Bu konu mümkün olduğu kadar basına aksettirilmedi. Ama Brezilya diktatörlüğü ve CIA, gittikçi artan bir devrimci hareketin bulunduğunu ve bunun liderliğinin gittikçe «Acao Pepular» partisinin (AP) eline geçtiğini bilmektedirler. Bu yıl. Şubat ve Mart aylarında Avrupa'dan dönerken Küba'ya uğradık. Bu gezi esnasında (AP) temsilcileriyle karşılaşarak ve fikir teatisinde bulunma imkânını bu'duk. Öğrendiklerimiz hem ilginç, hem de cesaret vericiydi. (AP), Lâtin Amerika'daki geleneksel komünist partiler hakkında Debray'in görüşlerini paylaşıyor. (Brezilya'da, Prestes liderliğindeki K.P. o kadar gözden düştü ki artık hiçbir mesele teşkil etmiyor. Ama Debray'in foko teorisini Brezilya gerçekleri için uygun bulmuyor. Bu, (AP) nin Brezilya devriminde gerilla hareketini bütünüy'e reddettiği anlamına gelmiyor. Tam aksi. Ama böyle bir hareketin başlamasına ancak bu hareket önemli bir etki yapacağı ve uzun süreli olacağı belli olunca karar verilecektir. Yani başlama tarihi politik liderlere bırakılmaktadır. (AP.) nin programı sanimî bir sosyalist programdır ve silâhlı mücadelenin zafer için tek yol olduğunu kabul eder. Ama silâhlı savaşın yalnız gerilla foko'suyla tahdit edi'meyeceğini, yabancıların mevcut düzen lehinde müdahalelerde bulunacakları memleket çapında bir halk savaşının olacağını düşünür.

Aybar'ın alt yapıyı üst yapının belirlediği tezi kabul edilirse sosyalist teori kökünden yıkılır. Aybar'ın sosyalist teoriye getirdiğini ileri sürdüğü katkı sosyalist teorinin yıkımıdır. Tabii bu başarılabilecek bir işse.

AYBAR'IN TEZLERİ

Demir Özlü

Aybar'ın sözlerinde bir neden-sonuç bağlantısı yoktur. Bu yüzden de bu görüş bilimsel bir görüş değil, sadece bir söz yığınıdır.

9-13 Kasım tarihleri arasında Ankara'da toplanan TİP 3. Büyük Kongresi'ni izledim. Bu kongrede delegeler arasında çeşitli görüş ayrılıkları ortaya çıktı. Bunlar genel olarak üç ana çizgide toplanabilir: 1) Demokratik Devrimin Sosyalist Devrimden önce geleceğini; bizim tarihimiz gözönünde tutulursa bu aşamada bulunduğumuzu öne süren görüşler; 2) Parlamantarizm ve demokratik özgürlüklerin elverişli ölçüde elde edilmiş olduğu düşüncesini benimseyen; fakat Aybar'ın sosyalist teoriden saptığını öne süren Aren ile taraftarlarının görüşleri. 3) Aybar, Sendikacılar, bir kısım Doğu delegeleri ile başka delegelerin birleştikleri görüşler; bunlar popülist görüşlerdir ve Türkiye'ye özgü bir demagojik kaynaktan çıkmaktadırlar.

Ben bu çeşitli konulardaki görüşlerimi başka yazılarla ortaya koyacağım. Şimdi sadece partideki teorik bölünme tartışılırken, Aybar'ın kendini savunması ve tezlerini ortaya koyması sırasında yaptığı konuşma üzerinde duracağım.

Aybar bu konuşmasında kendisini «sosyalist düşünür» olarak adlandırmış, ileri sürdüğü tezlerin altmış yıllık hayatının ürünleri olduğunu belirtmiştir. Hemen söyleyeyim ki bu tezler, sosyalist teori ile (bilimsel sosyalizmle) uzaktan yakından ilişkisi olmayan, sosyalist teoriyi şu ya da bu görünüşüyle hiç kavramayan, sosyalist teorideki (kendi iddiası hilâfına) yeni gelişmeleri (Garaudy... v.b.) asla anlamayan, bilimsel derinlikten yoksun tezlerdir ve amacının aksine, Türkiye'ye özgü yeni bir bilimsel oluşumu değil, gene Türkiye'ye özgü bir sözde-bilimciliği deyimlerler.

Bu düşünceler üzerinde, kaba çizgileri ile birer birer duralım:

1) Aybar, TİP'nin «Türkiye'ye özgü bir sosyalizm» ardında olduğunu, bunu gerçekleştireceğini öne sürmektedir. Çünkü, kendisinin (bir sosyalist düşünür olarak) görüşüne göre, bizim tarihî bir muktesebatımız vardır. (Tanzimat, Meşrutiyetler, Cumhuriyet devrimi, 27 Mayıs Anayasası...) Bu yüzden tarihin demokratik açıdan olgunlaşmış bir dönemindeyiz; bizim sosyalizmimiz başka ülkelerin sosyalizmleri gibi kurulmayacaktır (gerçekleştirilmeyecektir). Bu bakımdan kurulduktan sonra da özü yönünden farklılık gğsterecektir; bir «hürriyetçi sosyalizm» olacaktır.

Bizim sosyalizmimiz niçin ayrı belirgin özellikler gösteriyor? Bu konuda Aybar'ın ileri sürdüğü deliller şunlardır. Çünkü: a) Biz Amerikan emperyalizminin etkisi altındayız; Amerikalıların ta içimize girmiş üsleri vardır. b) Bizde dil, mezhep, etnik grup farkları vardır. Bu yüzden de sosyalizmimiz bize özgü olacaktır. c) Tarihî gelişimimiz demokratik açıdan ileridir; sosyalizme açık bir Anayasa vardır; bu Anayasayı uygulayacağız ve savunacağız. Üst yapı kurumları bizden yana olacaktır.

Açıkça görüleceği gibi bu deliller Aybar'ın Türkiye'ye özgü sosyalizmini haklı çıkarmaya yeterli değildir. Sosyalist döneme geçmiş öteki ülkelerde de, dil, mezhep, etnik grup farkları vardı; bazılarının siyasî haklar yönünden demokratik gelişmeleri bizden çok daha ileri aşamadaydı (bunlardan bazılarında sosyalizm öncesi dönemlerinde gerçek bir burjuva liberal demokrasisi de kurulmuştur.); nihayet Amerika'lıların yurdumuzda üslenmiş olmaları da Türkiye'ye özgü sosyalizmi haklı çıkarmaz; tam tersine Aybar'ın tutumu Amerikalıları ülkemizden çıkarmamak sonucunda, iktidara da gelinse emperyalizmi yenemeyen, sosyalizmi de yozlaştırıp çökerten bir sonuca ulaşır; nitekim daha şimdiden bu tutum onları «Amerikalılara sert bakış» gibi saçmalıklara götürmüştür.

Aybar'ın bu konudaki sözlerinde bir neden-sonuç (sebeb-netice) bağlantısı yoktur; bu yüzden de bu görüş bilimsel bir görüş değil, sadece bir söz yığınıdır.

2) Aybar, kendine özgü, hiçbir çağdaş bilimsel sosyalistte bulunmayan orijinal bir **alt yapı-üst yapı** teorisi ortaya atmıştır. Buna bağlı olarak da sosyalist teoriyle hiç uyuşmayacak olan bir **belirleyici etken** (facteur determinant) düşüncesi öne sürmüştür. Şimdi bunlara bakalım:

Şöyle diyor Aybar: «Sosyalist tecride alt yapı-üst yapı ilişkilerinin ağır bastığını görüyoruz. Alt yapı üst yapıyı belirler. Üst yapı da alt yapının gelişmesini ya hızlandırır, ya yavaşlatır. Bu öteden beri sosyalist kitaplarda yer alan bir husustur. Ama tecrübeler göstermiştir ki, alt yapı değişiklikleri olduğu halde, uzun zamanda üst yapı müesseseleri değişmiyor. Sosyalist düşünürler şimdi yeni yeni bu meseleye eğiliyorlar. Üst yapı müesseselerinin öyle gölge müesseseler olmadığı sonucunu çıkartmaya başlıyorlar. Üst yapı müesseselerinin uzun ömürlü olmasının yanı sıra bir başka husus da keşfedilmeye başlandı. Üst-yapı alt yapıyı etkiliyor. Bir nevi bağımsız faktör olarak mütalâa edilmiş bulunan alt yapının, aslında üst yapı müesseseleri tarafından belirlendiği ortaya çıkıyor.»

Buraya almadığım daha önceki üst yapı-alt yapı ilişkilerini doğruya yakın açıklamasından sonra Aybar, bu sosyalist teoriyi bir belirsizliğe götüren, sorunu ters koyup yolundan saptıran bu saçmaları da söylemiştir. «...alt yapı değişiklikleri olduğu halde uzun zamanda üst yapı müesseseleri değişmiyor.» dediğine bakılırsa, Aybar'ı ilk şaşırtan ve teoriden saptıran endişe, yurdumuzda alt yapıda son elli yı'da olan değişmelerin bir üst yapı değişikliğine yolaçmamış olmasıdır. Bu tez, önce 27 Mayıs'ın ilerici bir Anayasa ve Aybar'a göre sosyalist düzende de konulabilecek birtakım Anayasa Müesseseleri getirdiği düşüncesiyle çelişiktir; demek ki üst yapıda ilerici bir değişiklik olmuştur. Bunu bir yana bırakalım; Aybar'ın tezi teorik olarak da bütün bütüne yanlıştır; bugüne değin alt yapı da, üretim güçlerinde, üretim ilişkilerinde ve değişen sınıfsal yapılarda olan değişiklikler sosyalist üst-yapı müesseseleri getirmemişse, bu alt yapıda olan değişikliklerin, nicelik yüzünden kendiliğinden bu değişikliğe yol açacak düzeye erişemediğinden, başka bir deyişle ekonomik gelişimle sosyalist dönüşümü yapacak olan emekçi kitlelerinin bilinçlenmesi olayının henüz devrimci bir düzeye ulaşamamasındandır. Elbette ideolojik mücadele ile bu oluşum hızlandırılabilir, devrimci ortama yaklaşılabilir, hatta, alt yapıdaki değişiklikler, ekonomik oluşum elverişliyse devrimci dönüşüm gerçekleştirilebilir; fakat bu üst yapı alt yapı tezleri ile hiçbir şey yapılamaz.

Aybar'ın alt yapıyı üst yapının belirlediği tezi kabul edilirse sosyalist teori kökünden yıkılır. Aybar'ın sosyalist teoriye getirdiğini çekinmeden ileri sürdüğü katkı, sosyalist teorinin yıkımıdır. Tabiî bu başarılabilecek bir işse.

3) Bir de «belirleyici etken», bununla birlikte gelen «ana çelişki» sorunu var. Bu konuda şöyle diyor Aybar:

«Temel çelişki olan emek-sermaye çelişisi, toplumlara göre türlü biçimler alabiliyor. Meselâ Türkiye'de bu çelişinin kutupları: Bir tarafa Amerikan emperyalizmi, milletlerarası kapital, onun aracısı olan sınıflar; kompradorlar; ağalar; bürokratlar, toprak ağaları, öte tarafta işçi sınıfı, topraksız köylüler, az topraklı köylüler, zanaatkârlar; küçük esnaflar; şu veya bu şartlar altında geniş anlamda emekçi sınıfların heyeti mecmuası...»

Bu kadar söylemekle kalmadı Aybar. Çelişkilerin ve belirleyici etkenlerin birinci derecede, ikinci derecede olanlarla kalmayıp, sonsuz derecede çok olduğunu, bu çok sayıdaki belirleyici etkenin yansımalarla sayısının daha da arttığını söyledi. Buna diyeceğim yok, toplumsal yapı elbette çok karmaşık bir etki - tepki bütünü, fakat işbirlikçi burjuvazi, feodalite kalıntıları ile, bunları destekleyen emperyalizmle Türk proleteryası arasındaki çelişki çözüldükten sonra, ana-çelişki bunca sert ve çözümü bunca önemli bir çelişki olarak nereye kaçacaktır. Aybar, ana çelişkinin bu sırada başka bir çelişkiye kayacağını söylemektedir. Bu da sosyalist teoriye aykırı bir görüştür. Genel olarak burjuva - proleter çelişkisi çözümlendikten sonra toplumda bunca sert başka bir çelişki olmayacaktır, tabiî toplum yolundan saptırılmazsa; çok ileri bir aşamaya kadar şu ya da bu ekonomik ya da toplumsal yapıdan doğan ilişkiler kolay çözümlenebilir ilişkiler olacaktır. Mal bolluğuna varmış sınıflara bağlı bütün sorunlarını çözmüş sosyalizmin çok ileri aşamasında da hangi çelişkilerin olabileceğini tartışmak bu günden bilinmez bir şeyi öne sürerek, sosyalist teorinin dayandığı bilimsel hipotezleri temelinden yıkmak olur. Bu düşüncenin «devamlı devrim» düşüncesi ile bir ilgisi yoktur. Bu ancak «devamlı devrim» düşüncesinin burjuvaca ortaya konuluşudur.

Gençlik

Gençlik ve Millî Demokratik Devrim

Ömer ÖZERTURGUT

Gençliğin bugünkü dünya ve ülkemiz koşulları içerisindeki yerini iyi saptamak gerekir. Hiç kuşkusuz söyleyelim ki, dünyada çağımıza yön veren temel çelişki emperyalizm ile ezilen, sömürülen ülkeler arasındaki çelişkidir. Yine hiç kuşkusuz söy'iyelim ki, ülkemiz emperyalizmin sömürü alanındadır. Bunun tabii sonucu, ülkemiz açısından da temel çelişki, emperyalizm ve onun işbirlikçileri, yani:

— Komprador burjuvazi,

— Feodal kalıntılar,

ile bu sınıflar dışında kalan bütün sınıf ve tabaka'ar arasındadır.

Ülkemizde gençlik deyince ister istemez eylem, gücü, yoğunluk, bilinç seviyesi ve tarihî gelişimi bakımından yüksek öğrenim gençliği akla gelmektedir. Bizim de bu gençliğin Türkiye'de devrimci mücadeledeki yerini iyi belirlememiz gerekmektedir. Yine herşeyden önce bir olgudan bahsedelim ki; bugün yüksek öğrenim gençliği bütünü ile olmasa da devrimci mücadelenin içindedir. Antiemperyalist ve antifeodal mücadeleye fiili olarak katılmakta,

— Tam bağımsız

— Demokratik Türkiye'nin

savunucusu olmaktadır. Bundan dolayı gençliğin sınıfsal niteliğini doğru olarak belirlemek zorundayız. Çünkü devrimci mücadeleye onları iten sebebi ancak doğru olarak bu suretle bulabiliriz.

Gençlik ne bir sosyal sınıf ne de bir sosyal takabadır; Toplumun belirli bir kesimidir. Genç, birey olarak ele alındığında, kökeni itibariyle bir sınıf ya da tabakadan gelmektedir. Gelecekte ise bir sınıf ya da tabakaya dahil olacaktır. Birey olarak ele alındığında görülen bu durum, onun bir sosyal varlık olmasına, bir birlik teşkil etmesine engel değildir.

Yüksek öğrenim gençliği, çoğunlukla şehir orta tabakalarından gelmektedir. Bu yüzden de onların ön yargılarını taşır. Eğitimin sınıfsal karakterinden dolayı emekçi sınıflardan gelen gençler azınlıktadır. Egemen sınıflardan gelenler ise, geldikleri sınıfın nüfusumuzdaki yeri'e sınırlıdır.

Yüksek öğrenim gençliğinin emperyalizm ve onun işbirlikçileri ile objektif menfaat bağları yoktur. Tersine çelişki içindedir.

Yüksek öğrenim gençliği, yarının eğitici, teknik, bilimsel ve kültürel kadroları olacaktır. Bunun için top'umun yapısıyla menfaatleri gereği ilgilenmektedirler. Ve bilmektedirler ki, Türkiye emperyalizmin ağzında geri bırakılmış sömürülen bir ülkedir. Üretim güçleri ile üretim i'işkileri arasındaki çelişmenin toplumun gelişmesini önleyici durumu şüphesiz gençliği de etkiler. Yani gelecekte gençliğin alacağı sosyal fonksiyon, şimdiden onun bilinciyle çelişen bir durum yaratır. Böylece genç'ik, diyalektik olarak bir birlik meydana getirir. Üstelik toplumumuzun kendi tarihî gelişmesi ile de ters bir eğitim ve öğretim içerisindedir.

Gençliğin dinamizminin iç faktörleri 27 Mayıs öncesi gençliğin demokratik mücadelesi sonucu kazanılmış ÖZERKLİK, ve toplumumuzun çok öncelerinden beri gelmekte olan demokratik mücadele geleneğidir.

Şimdi gelelim boykot olaylarının incelenmesine:

Boykotlar objektif şartlardan doğan olaylardır. Zorlamalarla değil, kendi iğinden bir harekettir. Devrimci gençliğin ona öncü olması, bilimsel tahlillerle sorunları dile getirmesi ve bunları cesaretle savunması onun devrimciliğinin bir gereğidir. Biz burada kendimizi reddetmiyoruz. Ancak bu hareketin güçlülüğünün bir sebebini açıklıyoruz. Öğrenci için sorun nedir? Nasıl bir eğitim ve öğretim uygulanmaktadır?

Hiç şüphesiz egemen sınıfların yararına bir eğitim. Bunu biraz daha açıklıyalım: Görünüş itibariyle klâsik ve modern eğitim diye ikiye ayırabiliriz. Klâsik eğitim daha ziyade sosyal bilim dallarında uygulanmaktadır. Sözde bu eğitimin amacı toplumun ihtiyacı olan bilimsel ve kültürel kadroları yetiştirmektir. Oysa bu, uygulamada böyle olmamaktadır. Bu eğitim çağ dışıdır. Bilimin tarihi verilmektedir. Yani bilimsel araştırmalarla toplum sorunlarına çözüm getirmek yerine bilimin gelişmesini geriden izlemektir. Buradan çıkan gençler, ister istemez toplum ihtiyaçlarıyla çelişmektedirler. Çünkü öğrendikleri ile toplumun ihtiyaçları bir değildir. Üstelik klâsik eğitim kurumlarının niceliği de toplum ihtiyaçlarının çok üstündedir. Bu da «aydın» enflâsyonuna yol açmaktadır.

Demek ki, bu kurumlardaki boykot olayları, gençliğin gelecekteki fonksiyonu ile ilgilidir. Öyleyse bu boykotlar gençliğin sadece kendi meslekî sorunları değil, tüm toplumun yapısı ile sıkı sıkıya ilgilidir ve amacı bakımından onu değiştirmeye yönelmiştir.

Modern eğitime gelince; Bu da Batının kapitalist ülkelerinden, özellik'e Amerikan eğitiminden devşirmedir. Bu eğitimin asıl amacı, toplumun sorunlarıyla ilgilenmeyen, sadece kendi işi üzerinde uzmanlaşan ve burjuvazinin menfaatlerine uygun elemanlar yetiştirmektedir. Ülkemizde genç'ik, başında da belirttiğimiz gibi toplum sorunlarıyla çok ilgilidir. Böylece bu eğitimin amacı gençliğin bilincine ters düşmektedir. Objektif olarak kapitalist-emperyalist ülkelerin, öğrenim üye'erine sağladığı ekonomik ve sosyal koşullar ülkemizde yoktur. Yani öğrencinin başarısızlığı için önemli bir etken böylece doğmaktadır. Bir kere o ülkelerdeki gelir seviyesi, yurtlar, öğrenim araç ve gereçleri ülkemizde çok daha azdır. Yani öğrenci bu eğitim kurumlarına da intibak edememektedir. Zira öğrenim öncesi eğitim de klâsiktir.

Özetlersek her iki durumda da öğrenci önce oku'da başarısız, sonra ya işsizlikle karşı karşıya kalmakta ya da gelişmesi kısıtlanmaktadır. İşte bütün bu nedenlerle derece derece istekler ortaya atarak çeşitli fakülteler ve yüksek okullarda yapılan boykotlar haklıydı ve toplumun bütün sınıf ve tabakalarını derinden etki'emiştir. İsteklere kesin çözümler getirilmediği için de bu hareketler, millî demokratik devrim aşamasına kadar sürecek ve öğrencinin kendi istekleri ikinci plâna geçip toplumun değişmesini amaçlayan talepler öne geçecektir.

(Devamı gelecek sayıda)

sosyalist literatürde terimler ve kavramlar

Ütopyacı Sosyalizm [2]

Ütopyacı sosyalizmin temsilcileri çağ'arının devrimcileriydiler. Ama proletarya - burjuvazi mücadelesinin henüz gelişmemiş olduğu dönemde yaşadıkları için ve o zamanlardaki sınıf mücadelesinin niteliğinden dolayı sınıf mücadelesine gereken önemi vermemişler, hattâ kendi'erini her türlü sınıf çatışmasının üstünde görmüşlerdir. Onun için onların öğretilerini izleyenler gerici nitelik taşımışlar, sınıf mücadelesini küllendirme, çatışmaları uzlaştırma yoluna gitmiş'erdir.

Ütopyacı sosyalistlerden Saint - Simon /1760 - 1825/, insanlığın Altın Çağ'ının gelecekte olduğuna, sanayi gelişmesinin insanlığa mutluluk getireceğine inanıyordu. Doğayı ortak'aşa işletmek için bir araya gelmiş insanların kuracağı üretim örgütünün yararlarını anlatıyordu. Böylece insanın insan tarafından sömürüsüne son verilecekti.

Fourier /1772 - 1837/, erkek - kadın eşitliğini savunuyor, burjuvazinin kendi çıkarlarına uyan boyun eğme fikirlerini yaydığı için evvelce mücadele etmiş olduğu hıristiyan dinine nasıl sarıldığını ortaya koyuyordu.

Fourier, burjuva toplumunda yoksulluğun bizzat bolluktan ileri geldiğini öne sürdü. Bozuklukların insan tabiatından değil, belirli top'um biçiminden fışkırdığına inanmakla zamanını aştı.

Fourier'nin çizdiği gelecekteki toplum düzeninde «falansterler» adı verilen üretim toplulukları vardır. Bu topluluk'larda ücret kalkacak, eğitim politeknik olacak, emek yarışması toplumun ortak yararına olacak herkes çalışabilecek vb...... idi.

Ütopyacı sosyalistlerin hepsinde ortak olan yan bütün toplum üyelerinin daha iyi bir kadere sahip olmasını istemeleri, insanların onların plânlarının en iyi sistem olduğunu anlıyacağına ve bu sistemin üstünlüğüne teker teker ikna yo'uyla inanacaklarına inanmalarıdır. Onun için de bütün politik ve özellikle devrimci eylemi reddederler. Küçük deneylerle, örnek toplumlar kurarak insanlarda bu sisteme eğilim uyanacağına inanırlar.

Devrimci cephenin devam edegelen çekişmeden yine zaferle çıkabilmesi için, bir an önce kendi içindeki fikrî ayrılıklardan kurtulması her zamandan daha zorunlu hâle gelmiştir.

ilerici cephenin asgarî müşterekleri

DÜNDAR SEYHAN

1960 İhtilali Türkiye'nin su üstüne çıkan sorunlarını çözemeden soysuzlaştırılıp yozlaştırılı verince, sorunlara çözüm yöntemi arayan vatanperver Türk aydınlarının karşısına, her devirde olduğu gibi, yine çıkarlarını gericilik ve tutuculuk ortamında devam ettirmek isteyenlerin dikildiğini görüverdi. Meydana getirdikleri çekişmeli bulanık ortam, mil letin iliğini-kemiğini sömüren, derisini yüzen çeşitli çıkar merkezlerinin göbeklerini yağlandırmaya hizmet ediyor. İşbirlikçiler, tefeciler, aracılar, Allah'ı bile pazara çıkarmaktan utanmayan vicdan simsarları, tam istedikleri şekilde suyu bulandırmışlar, kepçe kepçe balık avlamaktadırlar.

Öte yandan, kişisel mevki ve küçük çıkar hesap'arından ötede hiç bir amaç gütmeyi öğrenmemiş demet demet kötü politikacıyı da, bulundukları siyasi organizasyonların yağma edilmekte olan büyük arpalıktan pay alabilmesi gayret ve hırsı içinde, köpüklü nöbetler tutmaktadır. Bu siyasi organizasyonların hepsi nasiplerini ancak şu karmakarışık ortamda ele geçirebileceklerini çok iyi bil dikleri için, bugünkü statünün devamına yavrularını koruyan bir hassasiyetle dikkat ve ihtimam göstermektedirler. «Düzen değişsin» diyenlerin sapına kadar statükocu olduklarından en ufak bir şüphemiz yoktur. Düzenin değişmesinden maksatlarının sadece kendilerinin milletin ensesinde boza pişirmek olduğunu tecrübemizle öğrenmiş bulunuyoruz. Son aylar içinde statünün üzerine çökme ihtimaliyle bulut'arın ufukta görünmesinin bile, nasıl hepsini telâşa düşürdüğüne yeni tanık olduk. Hepsi bugünkü iktidar yerine, düzen olarak kendileri geçmek istemektedirler. Millete hizmet etmeyi falan düşündükleri yoktur.

Devrimci cephenin devam edegelen çekişmeden yine zaferle çıkabilmesi için, bir an önce kendi içindeki fikrî ayrılıklardan kurtulması bazı ana esaslar üzerinde birleşmekle yetinmesi ayrıntılar yüzünden cephede çatlaklar meydana getirmeden, **tüm bir birlik ve beraberlik içinde mücadeleye koyulması** her zaman dan daha zorunlu hale gelmiştir.

Türkiye'nin bugünkü tekmil huzursuzluğu, sosyal yapısına uygun bir ekonomik nizama ulaşamamaktan ileri geldiğini öğrenmeyen kalmadı. Uygulanmakta devam edilen nizamsızlığın belli çıkar merkezlerine yarar sağlamak kastıyla devam ettirildiği ve inatla değiştirilmediği gerçeğin ta kendisidir. Her hareketini midelerine bağlı bacaklarından a-'an sürüngenlerden başka, memlekette kapitalist bir sömürü nizamının devamını arzulayan tek düşünür kafaya bugün rastlayabilmek belki de mümkün değildir. Artık açıkça ortaya çıkmıştır ki geniş halk kitlelerinin memleket kaynaklarından bir bütün olarak eşit surette yararlanması, ancak bünyeye uygun bir sosyalizmin uygulanması ile mümkün olabilecektir.

Bünyeye uygun sosyalizm konusunda ise, her kafadan bir ses çıkıyor. Kimse kendi inanç ve kanaatlarından zerre kadar feragat etmediği gibi, kendi gibi düşünmeyenleri sol cepheye ihanetle suç layacak kadar ileri gidiyor. Önce üzerinde anlaşmaya varılan bir esasta direnmek lâzımdır: Türkiye'de sosyalizm uygulanacaktır. «Sosyalizm bir bilimdir. Bir bütün olarak ya uygulanır, yahut uygu'anmaz» diye ortaya çıkanları nasıl saygı ile karşılamak gerekse, Türk sosyal bünyesine uygun bir metotla aynı amaca ulaşmak isteyenleri de toleransla kabullenmek gerektir. Matematik de bir bilimdir, ama bir problemin sırasına göre dört beş türlü çözüm yolu vardır. Maksat ve hedef, her çözüm yolunun ay nı sonuca ulaşmasıdır. Prensipte anlaşan kafa'arın metotlarda inatçı olmaları, amacı elde etmeyi geciktirir Belki de cepheyi çökertir.

Türkiye, sosyalizm uygulamasından neler beklemektedir? Bu sorunun asgarî müştereklerinde fikir ve hedef birliği bakımından kenet gibi bır araya gelmenin zamanı geçmek üzeredir. Salon ukalâlığı içinde bir takım tekerlemelerin yerine, inanılan esaslar üzerinde to parlanmak ve ha'k kitlelerini bilince götürmek ana görev olmalıdır. Türkiye'-nin; temel hürriyetlerin yanında eşitsizliği ortadan kaldıran çalışma dinlenme, ücret adaleti, gibi hakları temin eden sosyal bir devlet haline gelmesini sağlayacak bir nizama kavuşması için, en azdan uygulanmasını di'ediğimiz hususlarda müşterek bir görüş birliği içinde bulunulduğunu kabul edebiliriz:

İlk iş, memlekette toplumun temel ya pısını kurmaya dayanmaktadır. Alt yapıyı meydana getirecek üretim tarzının da üretici güçlerin örgütlenmesi ve düzenlenmesi ile vücut bu'acağı bir bilim gerçeğidir. Üretim araçlarının kamulaştırılması, toprağın üretim üniteleri halinde kooperatifleşmesi, tabii kaynakların ve bankaların millileştirilmesi, tefeciliğin yok edilmesi, dış ticaretin dev letleştirilmesi, üretim ve tüketim çizgisi arasındaki asalakların temizlenmesi, eğitim sisteminin rasyonal temellere oturtulması ana esasları ile yetinmek, ayrıntılar üzerinde durmamak gerekmektedir. Ulusal bünye bunlardan fazlasını taleb ettikçe kendi'iğinden mas edecek, hazmedemediklerini kendiliğinden itecektir.

Bütün «izm» lerin insanların refah ve saadetine hizmet etmek üzere ortaya konulmuş birer vasıta olduğu unutulmamalıdır. Sosyalizm de gaye değildir. Türkiye'nin çabuk kalkınmasına ve devamlı huzuruna bir vasıta olarak mütalâa edilme'idir. İnsanlara eziyet çektirerek, işkence ederek kalkınmaya sürüklemek, devlet adamlığı ile te'lif edilemez. Otuz milyon insanın hayatı bahasına bir milleti feza çağına ulaştırmaya kalkmak akılla bağdaşamaz.

Asgarî müştereklerde uyuşmaya varılırken, sol uygulamanın kapısını Atatürk'ün anahtar-ilkeleri ile açacağımızı bir an dahi hatırdan çıkarmamalıyız. Devrimci olmayan kafa solu düşünemez. Yaşadığımız her günü yarına nazaran es kimiş saymayan bir düşünce kalıbı içinde büzülmek, yenilikleri kovuşturamamak demektir. Dinî fanatizmin pırangasından kurtulabilmeyi lâisizm sağlayacaktır. Halkçılık, her atılacak adımın halk için ve halkın yararına olması amacını göz önünde bulunduracak, idare edenlere sınıf veya zümre saltanatı sürmek imkânını önleyecektir. Devletçilik ve Cumhuriyetçilik sol bünyenin zaten ayrılmaz organlarıdır. Milliyetçi'ik ilkesi ise; emperyalizmin sultasından kurtulmanın, millî bağımsızlığa kavuşmanın, Türkiye'nin dünya milletleri arasında haysiyetli yerini almasının ana şartı olarak kabul etmek zorundayız. O halde Türkiye'de uygulanacak sosyalizm Atatürk'ün anahtar-ilkelerinin temeli üzerine oturtulacak bir karakter taşımaktadır.

Doğmatik kalıplara yayılıp kalmak, ille «kitap böyle yazıyor, bunun dışında düşünce olamaz» diye kestirip atmak, Türkiye'ye pratik bir çıkış yolu göstermez.

Yazımızı bitirmeden evvel bır noktaya daha dokunmak isteriz: Eğer bugün devrimci cephenin içinde bulunduğu anlaşmazlıklar düşünce ve metot farklılığının arkasına gizlenmiş bir ekip ve şahsiyet üstünlüğü ve öncülüğü iddiası gütmekten ileri geliyorsa, Türkiye'yi içinde bulunduğu çıkmazdan çekip kurtaracağına inanılan büyük bir dâvayı sen-ben çekişmesi haline sokanlar iç bulandırıcı bir davranış içinde bu'unduklarını unutmamalıdırlar. İnanılmış bir dâvaya öncülük edebilmek gayreti gerçekte takdir edilecek bir meziyettir, ama geride kaldım diye öne geçeni çelmelemeye çalışanların devrimci kitle arasında yeri yoktur. Böyle'eri, hemen tümen tümen gruplaşmış çıkar gruplarının arasına kendi yerlerini bulmak üzere defolup gitmelidirler.

Kitap •

Ozan Ahmet Arif'in İlk Kitabı: Hasretinden Prangalar Eskittim

Nusret K. Otyam

Cezaevinde de uzun süre kalan ozan duyularının en bereketli, en olgun meyvalarını orada vermiş, bilinen gerçekleri kendi yüreği açısından kimseye benzemeyen, ayrı bir güzellikle vermiştir.

Ozan vardır, ozancık... Ozan vardır, dev gibi... Ozan vardır, durgun sularda Nilüfer çiçeği gibi salınır, durur... Ozan vardır, bir mavzer ucundan fırlayan kurşun örneği ileriye süzülür, gider... Ozan vardır. kitapları çıkar düzinelerle... Ozan vardır. yazdıklarının örnekleri elden e'e, gönülden gönüle bir inanç bayrağı gibi dolaşır...

Bir ozanı vardır bu toplumun. Yaşından bana ne? Dipdiri, hayat dolu. İsterseniz, ya da şansınız var idiyse kendisinden dinlerdiniz yazdıklarını dünyanın bi yerlerini aşa aşa... Belki kopyesi geçerdi elinize ceplerde hırpalanmış. Arada bir dergi sahifelerinde gösterir kendisini. Başka bir ozan, Cemal Süreya şöyle dermiş genç ozanlara: Hepiniz Ahmet Arif'in şiirlerini bulmalı, okumalısınız. Büyük bir ustadır Ahmet Arif...

Çok kimsenin şöyle dediğine de tanık olmuşumdur: Niçin bir kitap yayınlanmıyor Ahmet Arif? Usta ozan, şiirseverlerin meraklandıkları ozanın Bilgi yayınları arasında kitabı çıktı da böylece Türk şiir dünyasının bir boşluğu - ufak yo'lu da olsa - ldu. Yıllardan sonra şiirlerini «Hasretinden Prangalar Eskittim» adı altında toplayan ozan kendisini sevenlere, arıyanlara alçakgönüllü bir cevap vermiş oluyor. Kitabında çoğunluk'a dergilerde yayınladığı şiirleri var. Amma ilk kitabını veren ozanın bu yapıtı genç, tecrübesiz bir yazarın ilk yapıtı değildir. Bir başka dolduruyor insanın gönlünü...

Terketmedi sevdan beni
Aç kaldım, susuz kaldım,
Hayın, karanlıktı gece,
Can garip, can suskun,
Can paramparça...
Ve ellerim, kelepçede,
Tütünsüz, uykusuz kaldım,
Terketmedi sevdan beni...

Kitabın yukarıya aldığım i'k şiirinde özellikle görüleceği gibi kendi yaşantısının esintilerini ortaya koyan ozan herhangi bir «aşk şairi» değildir. Elleri kelepçedeyken bile onu terketmeyen sevda da herhangi bir tutku değildir. Ahmet Arif Türk halkının, Türk toplumunun ozanıdır herşeyden önce.

Kavuşmak ilmindeyiz bütün fası'lar
Ray, asfalt, şoşe, makadam
Benim sarp yolum, patikam
Toros, Anti-Toros, ve asi Fırat
Tütün, pamuk, buğday ovaları, çeltikler
Vatanım boylu boyunca kar altındadır.

Kitabın sahifeleri arasında dolaştıkça anlıyoruz ki şiirlerini elden ele dolaştıran. i'k kitabı da olsa ona büyük değer veren güç, ozanın bir halk çocuğu olmasından doğmaktadır. Bu güçledi'r ki her dizisinde ozan olmayı, ozan kalmayı bilmiştir. Ahmet Arif.

Yiğit harmanları, yığınaklar,
Kurulmuş çetin dağlarında vatanların.
Dize getirilmiş haydutlar,
Hayınlar, amana gelmiş,
Yetim hakkı sorulmuş,
Hesap görülmüş.
Demdir bu...

Cezaevinde de uzun süre kalan ozan, duyularının en hareketli, en olgun meyvalarını orada vermiş, bilinen gerçekleri kendi yüreği açısından kimseye benzemeyen, ayrı bir güzellikte vermiştir. Ama ister şu esinti, ister başka esinti olsun, hepsinde var olan «Ozan Ahmet Arif» tir. Ezilmeyen, bükülmeyen, erkekçe eylemi, kavramiy'e tüm insancıl gücüyle «ozan Ahmet Arif»... Bunu doya doya tatmak isteyenlere derim ki, kitabın sonlarında ayrı birer bölüm olan «Diyarbekir Kalesinden Notlar ve Adiloş Bebenin Ninnisi» ile «Otuzüç Kurşun» u okuyunuz... Hiçbir şeyin halk çocuğu olmaktan saptıramadığı, onların sorunlarından, duygularından, durumlarından alıkoyamadığı ozan, adını verdiğim şiir'erde daha bir büyümüş, yücelmiş geldi bana...

Vurulmuşum
Dağların kuytuluk bir boğazında
Vakitlerden bir sabah namazında
Yatarım
Kanlı, upuzun...
Vurulmuşum
Düşüm, gecelerden kara
Bir hayra yoranım çıkmaz
Canım alırlar ecelsiz
Sığdıramam kitaplara
Şifre buyurmuş bir paşa
Vurulmuşum hiç sorgusuz, yargısız
Kirvem, hallarımı böyle yaz
Rivayet sanılır belki
Gül memeler değil
Domdom kurşunu
Paramparça ağzımdaki...

Memleket gerçekleri... Halkımızın yaşantısı... Halkın dili... Halkın yüreği... Gerçekler, gerçekler... Doğudan batıya, güneyden kuzeye... Ozanın görevi yüreğince, gücünde vermek onları. Gerisine gelince, sebep olanlar utansın!... Gerçekte şöyle tanımlıyor ozan kendisini:

Şah Murat suyu kan akar
Ve ben şairim
Namus işçisiyim yani
Yürek işçisi...

Hasretinden Prangalar eskittim

Seni, anlatabilmek seni
İyi çocuklara, kahramanlara.
Seni, anlatabilmek seni,
Namussuza haldan bilmez,
Kahpe yalana.

Ard-arda kaç zemheri,
Kurt uyur, kuş uyur, zindan uyurdu.
Dışarda gürül - gürül akan bir dünya...
Bir ben uyumadım,
Kaç leylim bahar,

Hasretinden prangalar eskittim.
Saçlarına kan gülleri takayım,
Bir o yana,
Bir bu yana...
Seni, bağırabilsem seni,
Dipsiz kuyulara,
Akan yıldıza,
Bir kibrit çöpüne varana,
Okyanusun en ıssız dalgasına

Düşmüş bir kibrit çöpüne.
Yitirmiş tılsımını ilk sevmelerin,
Yitirmiş öpücükleri,
Payı yok, apansız inen akşamdan,
Bir kadeh, bir cigara, dalıp gidene,
Seni, anlatabilsem seni...
Yokluğun, Cehennemin öbür adıdır
Üşüyorum, kapama gözlerini...

Ahmet ARİF

Sanat

Halk Oyuncuları önünde ceketinizi ilikleyiniz

Bülent Habora

Ankara'da, kişinin gözüne, ilk anda şu üç «şey» çarpar: Kalorifer dumanları, Kızılay'da gövde gösterisi yapan bol boyalı, çoğunlukla çarpık bacaklı mini etekli kızlar ve toprak seviyesinin üstüne, altına doğru aynı hızla büyüyen dev yapılar.

İşte bu toprak seviyesinin altına doğru büyüyen dev yapıların birinden kalorifer dumanlarının içine içine, beyinsiz adamların gözüne gözüne, toplum düşmanlarının kafasına kafasına bir yumruk yükseliyor.

BU DEV YUMRUK SATILIK - KİRALIK DEĞİLDİR

Bu dev ytmruğun hiç bir köşesi kimseye satılmamıştır, kiralanmamıştır.

Oysa fuayesinde yığınla boş köşe vardır. O kocaman kocaman özel tiyatroların fuayelerinde gördüğünüz reklâmlarla burada karşılaşamazsınız. Satmamışlardır, kiralamamışlardır hiç bir köşesini, halkın göz zevkini bozmamak için.

Oysa seyircilerle kendilerini ayıran o kutsal kadife perde vardır. O kocaman kocaman özel tiyatroların perdelerinde gördüğünüz bir takım banka adlarını burada göremezsiniz. Ama boş da değildir o kadife perde. Şu sekiz kelimeyi o kutsal perdelerine yazarak Anayasa düşmanlarına, toplumun tahtakurularına öğüt veriyorlar: «HERKES DÜŞÜNCE VE KANAATLERİNİ AÇIKLIYABİLİR VE YAYABİLİR — ANAYASA»

Oysa broşürleri vardır. Ve o kocaman kocaman özel, resmî tiyatroların broşürleri gibi satılmamıştır, kiralanmamıştır sayfaları.

HALK OYUNCULARI DER KI

Broşürlerini bir takım yerlere satmayan, kiralamayan Halk Oyuncuları der ki o sayfalarda:

«Saptanan ilk kuralımız şudur: Şu yıkılası düzenle savaşımızda bireysel güçlerimizi aşan bir güce gerek vardır. Bu güç ancak ve ancak aynı sorumlu'uğu duyan kuşağımızın kenetlenmesi yani örgütleşmesiyle gerçekleşebilir. Öyleyse öncelikle çoğalmak, daha çoğalmak gerekli!

Düşünülen sonuca varmamızı sağlayacak, sapmaları önleyecek, ça'ışmalarımızı belirleyecek, sınırlayacak Temel İlkeler'i saptadık. Bu bir kamuoyuna söz verıştir. Ve HALK OYUNCULARI her an hesap verebilecek güçte olmanın gururunu duymaktadır.

Temel İlkelerimizden bazıları:

HALK OYUNCULARI şimdiye kadar olagelen sanatsal uygu'amaların kapkaççı bir Batı taklitçiliği yüzünden tam bir yozlaşmayla sonuçlandığı kanısındadır. Bu yozlaşma giderek var olan seyirciyi de belirli bir şartlanmaya götürmüştür. HALK OYUNCULARI bu şartlanma sonucu ortaya çıkan kısır ve yoz beğeni ortamının da ortadan kalkması gerektiği kanısındadır. Bunun için de uygulamalarında, varo'an seyirciyi «Ulusal Türk Sanatı araştırmasının ürünlerini paylaşmaya yöneltecek» bir tutumu izler. HALK OYUNCULARI «Ulusal Türk Sanatı» deyiminden, Devrimci nitelikte ve halkıyla organik bağlantısını koparmamış sanat çalışmalarının bütününü anlar.

HALK OYUNCULARI uygulamalarında ekonomik sosyolojik kültürel şartlar yüzünden sanat ürünlerini izleyemeyen halkımızın yaşamına san'atı bütün fonksiyonlarıyla yerleştirecek bir çabayı sürdürmeyi kendine amaç edinmiştir.

HALK OYUNCULARI bütün çalışmalarını bilimsel bir temel üzerinde sürdürmeyi kaçınılmaz bir zorunluluk olarak niteler.

HALK OYUNCULARI her türlü tutucu donuk halklar arası kültür alışverişine kapalı bir tutuma kesinlikle karşıdır.

HALK OYUNCULARI bütün çalışmalarını çağdaş toplumcu politikanın bir parçası olarak niteler...»

Evet, bunları diyor Halk Oyuncuları, Toplumun tahtakuruları biraz ürkecek bu lâflardan. Zaman ilerledikçe abuk-sabuk konuşacaklar Halk Oyuncuları hakkında, belki de aptalca, çirkince davranışlarda bulunacaklar. Ama en fazla tahtakurusudur onlı. Yüz tane de bin tane de olsalar Halk Oyuncuları'nı, bu dev yumruğu gıdıklayamayacaklardır bile.

Ve Halk Oyuncuları artık, yarının Türkiyesini hazırlayan isimlerin arasına tek Türk Tiyatrosu olarak girmiştir. Bugün Ankara'da Yaşar Kemal'in **«Teneke»** siyle, İstanbul'da Aydın Enginin **«Devri Süleyman»** ıyla önümüzdeki günlerde Ankarada Çetin Altan'ın **«Komisyon»** uyla, İstanbul'da da Erol Toy'un **«Pir Sultan Abdal»**ıyla yol göstermeye devam edecektir.

Haksız yere sürmediler seni

Bertolt BRECHT— **Dizeleyen Rifat ILGAZ**

Büyüdüm çocuğu olarak varlık'ı kişilerin
Kolalı yakalar geçirdi boynuma anam babam
Yetiştim hizmet edilme alışkanlığında
Öğrettiler bana buyurma sanatını
Ne var ki büyüyüp çevreme baktığımda
Hoşuma gitmedi sınıfımın insanları
Buyurmak da hoşuma gitmedi hizmet edilmek de
Bırakıp çevremdekileri katıldım
Yoksul kişiler arasına
Anladı'ar koyunlarında işte böylece
Bir yılan besleyip büyüttüklerini
Öğretmişlerdi ona içyüzünü sınıflarının
O da gitti düşmana sattı sonunda
İşte sırlarını açığa vuruyorum
Halkın ortasında dikiliyorum da
İnsanları nasıl kandırdıklarını açıklıyorum
Önceden söylüyorum neler geleceğini baş'arına
Çünkü ben plânları içinde açmışım gözümü
Lâtince sözlerini rüşvetçi papazlarının
Alışılmış dile aktarıyorum kelime kelime
Böylece günışığına çıkıyor yalancılıkları
Tersyüz ediyorum kefe'erini adalet terazilerinin
Gösteriyorum dirhemlerinin eksikliğini
Jurnal ediyorlar peşime taktıkları
Kandırılmışlarla yaşadığımı bir arada
Onları kışkırttığımı ayaklandırmak için
Uyarıda bulundular ilkönce
Sonra el koydular alınterim'e kazandıklarıma
Gene de yola gelmediğimi görünce
Bucak bucak kovaladılar beni
Ama yazılarım kaldı geride
Halka çektirdiklerini açığa vuran
Yetişti bir tutumlama emri peşimden
Düşkünleri düşündüğüm için
Alçaklıkla suç'adılar beni
Nereye gittimse hep o damga
Varlıklı kişilerin vurduğu
Oysa sicilimi öğrenen tüm yoksullar
Açıyorlar kapılarını bana
Seni duyuyorum sesini duyuyorum:
Haksız yere sürmediler seni.

«Dünyanın ezilenleri» nin mücadelesinin var olduğunu inkâr etmiyorum. Fakat, bunun «Üçüncü dünya» diye izole edilmesine karşı çıkıyorum. Onlar devrimci dünyanın bir parçasıdırlar ve kapitalizme son vermek için yapılan mücadeleye tamamen bağlıdırlar.

ÜÇÜNCÜ DÜNYA EFSANESİ

Kwame Nkrumah

Üçüncü dünya için belli-belirsiz çok söz söylendi, her tarafa çekilebilen çok şey yazıldı. Bazıları için bu kalkınmakta olan milletlerdir; bazılarına dünyanın beyaz olmıyan insanlarını hatırlatıyor; diğerleri ise bu deyimden dünyanın batısında olsun doğusunda olsun ezilen sömürülen ve fakat yine de bir çeşit üçüncü bağımsız kuvvet olan tarafsız şekillenmemiş halk kitlelerini anlıyorlar.

Frantz Fanon'a göre «Üçüncü Dünya» açıkça sömürge ve yarı sömürgeler demektir; «dünyanın ezilenleri» adlı kitabında sömürgelerin bağımsızlığa kavuşturulması problemini özel bir inceleme konusu yapar. Onun için «ezilenler» sömürgeciliğin baskı ve sömürüsünden acı çekenlerdir. «Üçüncü dünya dünyanın geri kalan kısmın dan tecrit edilmiş değildir. Tam tersine girdabın ortasındadır» ve belirgin niteliği «tarafsızlıktır». Bu halklar kapitalist sömürü onların düşmanı olduğu için kapitalist olmıyan yolunu tutmuşlardır. Fakat «Üçüncü dünya» kapitalist ve sosyalist sistemler arasındaki sert çatışmada bir faktör olmayı reddetmek ve «kendisine has özel değerlerini metodlarını ve stilini bulmak» zorundadır.

Fanon her ikisi de «üçüncü dünya» terimiyle ilgili olan bağlantısızlık, tarafsızlık terimlerini genellikle kabul edilen anlamda kullanmıyor. «Üçüncü dünya» deyimi bazılarına bir çeşit eylemsizliği, tarafsızlığı, sosyalist ve kapitalist dünyalar arasındaki çatışmanın dışında kalmayı hatırlatıyor. «Üçüncü dünya» teriminin bu kadar yanlış anlamlarda kullanılmasına yol açan bu görüştür: Oysa kapitalizm ve sosyalizm arasında bir orta yol yoktur.

İki soru akla gelebilir. Birincisi «Üçüncü bir dünya» gerçekten var mıdır? İkincisi, dünyadaki devrimci ve karşı-devrimci güçler arasındaki çatışma gittikçe keskinleşirken, tarafsız veya bağlantısız bir tutumu kabullenmek mümkün müdür?

Dünyanın ezilen halklarının çoğunluğunun beyaz olmaması gerçeğine rağmen, «Üçüncü dünya» nın ırk ve renk esasına göre belirlenemiyeceği açıktır. Şu halde «üçüncü dünya» yı şekillendiren tarafsız veya bağlantısız olmak mıdır?

Deyim, iki defa toplanan, Tarafsız Devletler Konferansında kullanılmaya başlandı. Birinci konferans 1961 de Belgrat'daydı. 25 üye ve 3 gözlemci devlet katıldı: Soğuk harp ve nükleer silâhlanma yarışı zirvesine varmış ve dünyanın, bütün medeniyetin sonu demek olan, bir savaşa atılması çok yakın bir ihtimal olarak düşünülebiliyordu. Bu durumda, konferansın ana gayesi, katılan bütün ülkeleri, nükleer silah stoklarının imhası ve geniş bilimsel ve teknolojik araştırmaların ortaya çıkardığı büyük gücü olumlu ve ilerici bir yönde kullanılması konusunda, birleştirmek için, gayret harcamak oluyordu.

İkinci Tarafsız Devletler Konferansı, Kahire'de 1964 Ekiminde toplandı. 46 üye devlet ve 10 gözlemci ülke katıldı. Tarafsızlığın artık pratik bir siyaset olduğu görülüyordu. Konfreansta yaptığım konuşmada şöyle demiştim:

Hepimiz burada tarafsız devletler olarak bulunuyoruz, fakat «tarafsız» terimi, bizim takip ettiğimiz politikayı tam olarak açıklamıyor. Biz milletlerarası ilişkilerin dünyayı doğu ve batı diye karşıt bloklara bölmesini protesto ettiğimiz ve buna karşı çıktığımız için buradayız. Dünyadaki gerilimin ve güvensizliğin başlıca nedeni olan emperyalizm ve yeni-sömürgeciliğe isyan ettiğimiz için buradayız:

Tarafsız denen devletlerin çabuk kalkınmak ve ilerlemek için kendilerine en uygun gelen ekonomik ve politik felsefeyi seçmekte serbest olduklarını söyliyerek konuşmama devam ettim. Gana'nın sosyalizmi kabul etmesi zorunlu olarak başka bir ülke veya halka karşı olmasını gerektirmezdi. «Sosyalizm Sovyetler Birliğinin, Çinin veya bunun gibi bir başka devletin malı değildir; o milletlerarası bir fikirdir» dedim.

O vakitler, bir çoğumuz Tarafsız Devletlerin görevinin dünyayı tehdit eden anlamsız nükleer silahlanma yarışına, bütün ağırlıklarıyla karşı çıkmak olduğunu düşünüyorduk. Aşağı yukarı denk kuvvetteki «doğu» ve «batı» bloklarıyla nükleer savaş uçurumunun eşiğine gelmiş olan dünyada, felâketi erteleyecek tek çâre olarak, her iki tarafın savaşı başlatmasını engelliyebilecek, bir denge unsurunun, bir üçüncü kuvvetin ortaya çıkması görülüyordu.

Bununla beraber, dünyanın bugünkü durumunda, Afrika'da, Asya'da, Latin Amerika'da ve hatta Siyah İktidar Hareketi ile bizzat Amerika Brleşik Devletlerinde devrimci mücadelenin silâhlı aşamasının başladığı bir anda, ana çatışmanın dışında bir üçüncü pozisyonu kabullenmek artık olanaksızdır. Dünya ölçüsündeki mücadele, ve dünyadaki gerilimin nedeninin karşıt devlet ve bloklar olduğu yolundaki soğuk harp ten kalma politik izah, bugün kabul edilemez. Gerilimin nedeni ancak devrimciler ve karşı-devrimciler arasındaki mücadeledir; Bu bölge sınırlarını aşan ve renk veya ırk la ilgisi olmayan bir mücadeledir. Bu ezenlerle ezilenler arasında, kapitalist yolu izleyenler ile sosyalist politikaya bağlananlar arasında sonuçlandırılacak bir savaştır.

Ezilen ve sömürülen halklar mücadele eden devrimci kitlelerdir ve sosyalist dünya ile bağlantılıdırlar. Onların bir kısmı henüz bilinçli değildir, bir kısmı ise çok fazla bilinçlidir ve şimdiden silâhlı özgürlük mücadelesine katılmışlardır.

Sömürü ve zulme karşı dirençleri, hangi aşamaya ulaşmış olursa olsun, onlar sürekli sosyalist devrimin bir parçasıdırlar. Onlar «üçüncü dünya» yı kuramazlar. Çünkü, heryerde reaksiyoner ve karşı-devrimci kapitalist. emperyalist ve yeni-sömürgeci güçlere kafa tutan, devrimci başkaldırışın bir parçasıdırlar. Sadece iki dünya vardır; devrimci ve karşı-devrimci dünyalar yeni aşamalara ilerleyen sosyalist dünya ve emperyalizm, sömürgecilik, yeni sömürgecilik uzantılarıyla kapitalist dünya.

Şu halde bugün, «üçüncü dünya» pratik bir politik kavram veya bir gerçek değildir. O sadece, herşey veya hiçbir şey anlamına gelebilen, yanıltıcı bir deyimdir. Devrimci mücadeleye bağlı olanlar ve ona ölesiye düşman olanlar için, aynı gevşeklikle kullanılabilmektedir. Batı basını, onu ırkçılıkla birleştirerek ve bağlantısızlık, tarafsızlık ve bir arada yaşama kavramlarıyla eş anlamda tutarak, bu deyimi kendi gayeleri için a'abildiğine kullanmaktadır. Böylece «üçüncü dünya» deyimi, böyle adlandırılan ülkelerin, açıkça ve kararlı olarak sosyalist dünyadan yana ağırlıklarını koymalarının engellenmesine yardımcı olmaktadır.

Eğer devrimci sosyalizmden yanaysak, sosyalist dünya ile «üçüncü dünya» yı birbirinden ayıran her teklife karşı çıkmalıyız. Yanlış kullanılan ve yanıltıcı politik deyimler terkedilmeli veya açıkça belirlenmelidir. Afrika, Asya, Lâtin Amerika gibi, devrimci mücadelenin silâhlı aşamaya ulaştığı yerlerde, politik deyimlerin tam bir açıklığa kavuşması, özellikle önemlidir.

Afrika Forumu cilt: 1 No. 3 de yayınlanan, 1966 da yazdığım «Yine Afrika Sosyalizmi» adlı makalemin amacı «Afrika sosyalizmi» diye bir şeyin mevcut olmadığını göstermekti. Deyim, Arap sosyalizmi, prag matik sosyalizm şu veya bu sosyalizm gibi bir de Afrikaya has bir sosyalizmin var olduğunun kanıtı olarak kullanılıyordu; oysa bir tek gerçek sosyalizm vardır: Bilimsel sosyalizm.

«Dünyanın ezilenleri» nin mücadelesinin var olduğunu inkâr etmiyorum, fakat bunun «üçüncü dünya» diye izole edilmesine karşı çıkıyorum. Onlar devrimci dünyanın bir parçasıdırlar ve kapitalizme insanın insan tarafından sömürülmesine son vermek için yapılan mücadeleye tamamen bağlıdırlar.

TÜRK SOLU: Haftalık Gazete • Sahibi: Şerif Tekben • Sorumlu Yazı İşleri Müdürü: Bora Gözen • İdare yeri, Yazışma ve Abone Adresi: Babıâli Cad. No. 29 İstanbul, Telefon: 27 39 61 • Ankara Temsilciliği: Ahmet Say, Yüksel Caddesi Bayındır Sokak No. 43/A • Dizgi tertip: Yüksel Matbaası, Basıldığı Yer: Talât Matbaası

İstanbul Dağıtımı: Fuat Büte, Ankara Caddesi No. 34, Tel: 27 89 49 • Ankara Dağıtımı: Ankara Umum Gazete Bayileri Kooperatifi • Ege Bölgesi Dağıtımı: Orhan Özşişman, İzmir • Yıllık Abonesi: Yurt içi 40 TL., Avrupa uçak: 80 TL., Amerika uçak: 170 TL., • İlân santimi 20 TL., Yayın İlânları % 50 indirimlidir.